

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Současná debata o skotské nezávislosti
v kontextu historie skotského secesionismu**

Kateřina Benýrová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

Současná debata o skotské nezávislosti v kontextu historie
skotského secesionismu

Kateřina Benýrová

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

Děkuji vedoucímu práce PhDR. Mgr Petru Jurkovi za čas a rady poskytnuté při psaní této bakalářské práce.

1. Úvod	1
2. Teoretické vymezení pojmů.....	4
2.1. Národ a národnost	4
2.1.1. Znaky národa	5
2.2. Nacionalismus	5
2.2.1. Historie nacionalismu	6
2.3. Secesionismus	9
2.3.1. Normativní teorie secese.....	10
2.3.2. Předpoklady secesionismu.....	11
2.3.3. Decentralizace jako snaha o zmírnění secesionistických tendencí.....	12
2.3.4. Předpoklady secesionismu aplikované na případ Skotska.....	13
3. Historie vztahů Anglie a Skotska.....	15
3.1. Počátky vztahů Skotska a Anglie	15
3.2 Vztahy Anglie a Skotska ve středověku.....	16
3.3 Války za nezávislost	17
3.4 Nástup rodu Stuartovců	19
3.5 Vznik personální unie	21
3.6 Zákon o unii 1707	22
3.7 Jakobitská povstání a jejich potlačení.....	24
4. Historie skotského secesionismu od 19. století po současnou debatu o nezávislosti	26
4.1. Období prvních projevů moderního skotského nacionalismu (1832 – 1885)..	27
4.1.1. Ekonomická situace	27
4.1.2. Politická situace	29
4.1.3. Secesionistické projevy a tendence.....	30
4.2. Boj za skotskou autonomii (1885-1914).....	31
4.2.1. Ekonomická situace	31
4.2.2. Politická situace	32
4.2.3. Secesionistické projevy a tendence.....	33
4.3. Vytvoření Skotské národní strany (1914 -1939)	35
4.3.1. Ekonomická situace	35
4.3.2. Politická situace	36
4.3.3. Secesionistické projevy a tendence.....	37
4.4. První úspěchy nacionalistů (1945-1967).....	39
4.4.1. Ekonomická situace	39
4.4.2. Politická situace	40

4.4.3.	Secesionistické projevy a tendence.....	41
4.5.	Rostoucí úspěchy SNP a dvě referenda o devoluci (1967-1999).....	42
4.5.1.	Ekonomická situace	42
4.5.2.	Politická situace	43
4.5.3.	Secesionistické projevy a tendence.....	44
5.	SOUČASNÁ DEBATA O SKOTSKÉ NEZÁVISLOSTI (2007-2013)	47
5.1.	Ekonomická situace	47
5.2.	Politická situace	47
5.2.1.	Secesionistické projevy a tendence.....	49
6.	ZÁVĚR	51
7.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	55
8.	SUMMARY	58
9.	PŘÍLOHY	59

1. Úvod

Na podzim roku 2014 je ve Skotsku naplánované referendum o vyhlášení nezávislosti, ve kterém skotští voliči rozhodnou o dalším setrvání své země ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, anebo se v opačném případě rozhodne o jeho plné nezávislosti. Toto referendum je vyústěním snah vládnoucí Skotské národní strany o přeměnu území Skotska v suverénní stát a zatím posledním projevem secesionistických tendencí, které se v této zemi objevují s různou mírou intenzity po celou dobu trvání unie od roku 1707.

V případě úspěchu bude referendum koncem existence Spojeného království v jeho současné podobě, a proto je toto téma považováno za velice důležité nejen v samotné Velké Británii, ale i ve zbytku Evropy, kde osamostatnění Skotska může vyvolat mnohé otázky týkající se jeho následného vztahu se zbylými částmi Spojeného království a jeho postavení v Evropské unii, ale může být i inspirací pro další regiony v jiných státech, které se potýkají s rostoucím nacionalismem a secesionismem, jakými je kupříkladu Španělsko či Belgické království.

Tato práce je diachronní komparací zabývající se jednotlivými vlnami skotského nacionalismu a secesionismu, které zemi směřovaly k blížícímu se referendu. V první části bakalářské práce se budu zabývat teoretickým vymezením pojmů, které souvisejí s jejím tématem. To znamená, že jsou zde charakterizovány termíny a přístupy, které se v souvislosti s touto problematikou objevují, jako je národ, nacionalismus a secesionismus.

Druhá část je věnována stručnému popisu vývoje historie vztahů mezi Anglií a Skotskem od prvních vzájemných interakcí obyvatel těchto zemí až do poloviny 19. století. Jsou zde zmíněny některé ze zásadních událostí, které do značné míry formují dnešní situaci v rámci těchto vztahů, jako jsou války za nezávislost Skotska odehrávající se ve středověku, jež jsou jednou z nejčastěji zmiňovaných událostí obhajujících skotský nárok na samostatnou existenci, vznik personální a později také parlamentní

unie anglického a skotského království či jakobitská povstání ve jménu návratu rodu Stuartovců na britský trůn v 18. století.

Ve třetí části jsou určeny jednotlivé vlny skotského secesionismu. První období je vymezeno rokem 1832, kdy byl přijat Velký reformní zákon, který spolu s dalšími, jež následovaly, umožnil větší účast obyvatel Skotska na politickém životě své země. Během této doby nicméně nemá volání po skotské nezávislosti na politické scéně příliš ucelenou podobu a často bývá ztotožňováno s jakobitskými povstáními z let 1715 a 1745.

Druhé zkoumané období se zabývá koncem 19. století, kdy ve Spojeném království, stejně jako v podstatné části kontinentální Evropy, dochází k postupným a hlubokým změnám a posilování nacionálního cítění, jež trvá až do vypuknutí první světové války, která pozastavila řešení problémů domácí politiky v evropských zemích a spolu s tím také ve Velké Británii chystaný zákon o skotské autonomii.

Třetím obdobím je období mezi dvěma světovými válkami, které je poznamenáno celosvětovou hospodářskou krizí a kdy se ve Skotsku objevují první politické strany, které si kladou za cíl získat pro Skotsko lepší postavení v rámci unie či dokonce dosáhnout jeho secese z ní.

Další fází vývoje skotského secesionismu bylo období trvající od druhé poloviny 60. let 20. století, kdy po upouštění od státních zásahů do ekonomiky a sociální politiky dochází k nárůstu ekonomických problémů v zemi a volání po jejich efektivním řešení. Charakteristický pro tuto dobu je posilování pozic Skotské národní strany na politické scéně. Významný průlom SNP ve volbách v roce 1967 a následný objev ropných nalezišť v Severním moři pak vede k dalšímu nárůstu nacionálních tendencí ve Skotsku a vyústí ve dvě referenda o devoluci, z nichž druhé z nich roku 1979 slaví úspěch a dochází tak k vytvoření Skotského parlamentu, který poprvé zasedá v květnu 1979.

Následující z kapitol se pak věnuje situaci, která trvá do dnešních dní, kdy v rámci devoluce je ve Skotsku politická moc sdílena mezi skotskou a britskou vládou a sleduje postupný vývoj situace v zemi, kde vládnoucí Skotská národní strana nejprve

nedokázala najít dostatečnou podporu pro referendum o nezávislosti plánované na rok 2010, ale výborné volební výsledky dosažené roku 2011, kdy SNP sestavuje většinovou vládu, umožňují nacionalistům toto referendum uskutečnit v září roku 2014.

U všech zmiňovaných období budu sledovat několik faktorů, které se zdají mít vliv na nárůst či pokles secesionistických tendencí ve Skotsku, a to konkrétně ekonomickou situaci Skotska a Spojeného království v daném období, neboť právě ta, pokud projevuje známky úpadku, je častým argumentem nacionalistů, kteří tvrdí, že samostatný skotský stát by dokázal svou ekonomiku lépe spravovat.

Dále se jedná o situaci na britské politické scéně, která prochází během 19. a 20. století celou řadou zásadních proměn spolu s rozšiřováním volebního práva a změnám ve fungování tradičních britských institucí a stran. Dalším prvkem, na který se zaměřím, bude také vývoj přímo na poli nacionalismu, kde budu zkoumat jaká hnutí či politické strany obhajovala tyto ideje a kterých argumentů a prostředků k tomuto používali.

V závěrečné části bakalářské práce pak shrnu klíčové argumenty, s pomocí diachronní komparace porovnáím jednotlivé vlny skotských snah o opuštění společné unie s Anglií a pokusím se tak najít prvky, které jsou podstatné pro podporu nacionalistických tendencí v rámci Skotska. Následně se pokusím svá zjištění aplikovat do souvislosti se současnou snahou skotské politické scény o dosažení nezávislého skotského státu a poukázat tak na vlivy, které by mohly hrát důležitou roli v následném pokračování debaty o budoucím směřování Skotska.

2. Teoretické vymezení pojmů

V této kapitole se věnuji definování některých základních pojmů, které jsou v práci používány. Především se jedná o pojem národa a s tím související ideologie nacionalismu, neboť nacionalistická hnutí a ideje přímo souvisejí se skotským secesionismem a často jsou jeho hnacím motorem, a samozřejmě je zde vysvětlen pojem samotného secesionismu a vyjmenovány predispozice, podle kterých můžeme určit, zda a do jaké míry existují v některé dané oblasti podmínky vhodné pro secesi skupiny obyvatel. Jedna podkapitola je také věnována pojmu decentralizace a devoluce, neboť jsou jednou z cest jak se pokusit čelit secesionistickým tendencím uvnitř státu.

2.1. Národ a národnost

Pojem národ je možné vnímat mnoha různými úhly pohledu a jednotlivé přístupy se od sebe vzájemně značně liší. Prvkem, na kterém dochází k všeobecné shodě, je ten, že národ je jednou z forem kolektivní identity, spolu například s rasou nebo náboženstvím. Pojmenovávání názorových proudů týkající se této problematiky se od sebe v odborné literatuře liší, nicméně zřejmě nejčastější je dělení na zastánce primordialistického a modernistického pohledu (Gellner 2003: 28).

Primordialisté vidí národnost jakou reálnou záležitost, která není dána pouhou představou jednotlivce o příslušnosti k danému národu, nýbrž je každému člověku vlastní již od narození do určité etnicky homogenní skupiny a jako taková je tato identita stálá a neměnná. Stejně tak reálný je i soubor jedinců se společnou identitou a původem, kteří tvoří národ, přičemž existence národů od samého počátku dějin je brána jako nezpochybnitelný fakt. Na druhé straně pak stojí zastánci modernistických teorií, kteří tvrdí, že národní identita je subjektivní záležitost a že národy jsou produktem období modernity. Primordialistickou premisu vrozené národní příslušnosti vyvracejí

modernisté jako mýtus a tvrdí, že až s moderní doktrínou nacionalismu vznikají národy, místo aby tomu bylo právě naopak (Hirt 2007).

Modernismus je označení, které zastřešuje několik různých konceptů. Jedná se hlavně o konstruktivismus a instrumentalismus, přičemž konstruktivisté zastávají názor, že národ je konstruktem skupiny lidí v rámci určité komunity, kteří se jako národ vnímají. Instrumentalisté pak věří, že se jedná o nástroj, který je vytvářen za účelem, aby z něj mohli někteří jedinci politicky či materiálně těžit a za tímto účelem znovuoživuje a případně pozměňuje tradice či mýty z historie (Dawisha 2002 : 4–5).

2.1.1. Znaký národa

Objektivní seznam znaků, na základě kterých by bylo možno říci, že nějaký národ existuje, není nikde a nikým stanovený. Označení národ se většinou do značné míry překrývá s pojmem kulturní entita, což v zásadě znamená, že se jedná o skupinu lidí spjatých společnými tradicemi a kulturou. Nejčastěji jsou mezi znaky příslušnosti k některému národu počítány tyto prvky: společný jazyk, náboženství, etnická a rasová jednota a společné dějiny a tradice. U všech těchto znaků ale dokážeme najít četné výjimky a proto se ukazuje, že národy je lepší definovat do značné míry subjektivně a zaměřit se na ně jako na psychopolitické společenství lidí, kteří se sami považují za společenství přirozené a spjaté společnou loajalitou a citovým naladěním (Heywood 2005: 159–161).

2.2. Nacionalismus

Otázka národa a nacionalismu je důležitým tématem, které hraje značně velkou roli ve světové politice. Nacionalismus samotný pak může být označen za jednu z nejvlivnějších ideologií posledních dvou staletí, kdy začal být přijímán názor, že národy mají právo na sebeurčení a na to, aby si mohly také svobodně samy vládnout. Ideální politický útvar tak začal představovat národní stát, který by přesně kopíroval

území, které daný národ obývá. Zcela samozřejmě zde ale vyvstává otázka, které podmínky musí skupina jedinců splnit, aby byla uznána jako národ a mohla se takovýchto práv dovolávat, neboť právě politické požadavky na nezávislost společenství jsou důvodem, proč je definice národa častým předmětem sporů (Heywood 2004: 93–94).

2.2.1. Historie nacionalismu

Samotné téma práv národů je otázkou, která se objevuje v poměrně nedávné minulosti, konkrétně v době kdy ve Francii roku 1789 došlo k revoluci a vyhlášení Deklarace práv člověka a občana. V textu tohoto dokumentu je zakotven princip svrchovanosti národa a je zde explicitně řečeno, že žádný jedinec ani žádná skupina nemohou moc vykonávat, pokud není právě od lidu odvozena. Tyto události v podstatě ukončily éru absolutistických monarchií v Evropě a myšlenky, které francouzští revolucionáři prosazovali, se pak v průběhu dalšího století šíří Evropou a posléze i na ostatní kontinenty.

Toto šíření nicméně neprobíhá bezprostředně po událostech francouzské revoluce, neboť záhy dochází k vzestupu Napoleona a následnému francouzskému válečnému tažení Evropou. Po jeho porážce byl svolán Vídeňský kongres, kde zástupci zemí tehdejší Evropy rozhodli o jejím dalším uspořádání. Toto rozdělení ale bylo určeno na nenacionalistickém principu, daleko větší roli pro rozhodování tehdejších státníků hrály jiné záležitosti jako náboženství, mocenská rovnováha či dynastické zájmy nežli etnicita, jazyk či kultura obyvatelstva (Gellner 2003 : 54–56).

Nacionalistické tendence se začínají výrazněji probouzet s narůstající silou poměrně záhy po skončení Vídeňského kongresu¹ a během příštích desetiletí nacházejí odezvu téměř po celé Evropě. V této době tak nacionalismus proniká do mnohonárodnostních říší, jakými byly Rakousko - Uhersko či Turecko, kde propukají nacionalistická

¹ Ernest Gellner ve své knize *Národy a nacionalismus* označuje za první nacionalistickou rebelii povstání Řeků proti turecké nadvládě roku 1821.

povstání proti centrální moci a zároveň se postupně formují také státy nové, nejvýznamnější z nich pak jsou Itálie (1861) a Německo (1871). Nicméně za povšimnutí stojí fakt, že ač v daném období nabývá nacionalismus a hnutí, která jej prosazují, na síle, žádných větších úspěchů (krom vzniku již zmíněných dvou států) nedosahují. V této době šlo spíše o hnutí, která byla podporována hlavně střední třídou, které se dostávalo nebývalého rozmachu, a která se ztotožňovala s myšlenkami národní jednoty a nezávislosti, ale většinou neměla dostatečnou sílu, aby svoje politické cíle dokázala prosadit (Heywood 2005: 156).

Větší legitimitu národnostnímu principu v politice dodává období po roce 1880, kdy dochází k demokratizaci uvnitř států a spolu s tím k diskuzím o národnostních otázkách a mobilizaci voličů. Nacionalismus získával v očích veřejnosti stále větší relevanci hlavně v oblastech ideologie a literatury, stal se předmětem masové politiky, a podařilo se mu stát se klíčovým prvkem, když se řešilo další uspořádání Evropy po skončení první světové války. Nicméně ani zde nebylo právo na sebeurčení přiznáno všem národům. Velké říše jako Rusko, habsburská a osmanská říše se sice rozpadly na jednotlivé menší státy utvořené na národním principu, tak aby odpovídaly, zeměpisným hranicím etnických skupin, ale menším skupinám byly podobné požadavky na vytvoření vlastního státu odepřeny (Rosůlek 2007: 68–69). Ernest Gellner pak k poválečné situaci říká, že realizace zde spíše záležela na geopolitickém uspořádání či na otázce, na které straně se národ usilující o samostatnost nacházel během bojů ve světové válce (Gellner 2003: 60).

Uspořádání Evropy, které se podařilo dohodnout v rámci Versailleské smlouvy, ale nemělo dlouhého trvání, neboť ani vznik nových států nedokázal vyřešit spory, které zde po dlouhý čas existovaly. Nacionalismus postupně ztrácí podporu liberálních hnutí a čím dál častěji je spojován s konzervativní politikou a postupně mění svou povahu, tak, aby vytvořil určitý protipól narůstající síle socialismu. Nacionalistická rétorika se tak stává víc zaměřenou na slavnou minulost národa, jeho vojenská vítězství a v neposlední řadě na jeho jedinečnost a výjimečnost ve srovnání s národy jinými. A právě tato změna v přístupu k nacionalismu jako takovému měla výrazný podíl na událostech

v meziválečném období, kdy se spojila s pocity porážky a nespravedlnosti a autoritářská hnutí v Itálii, Německu a Japonsku této situace využívají ke slibům, že s pomocí expanze do dalších států budou schopna navrátit národu slávu (Heywood 2005: 156–157).

Po skončení druhé světové války se ohnisko nacionalistických povstání přesunulo do států Afriky a Asie, kde byla doktrína národního sebeurčení použita původními obyvateli při snaze zbavit se evropské nadvlády během procesu dekolonizace. Díky těmto snahám se nakonec rozpadají evropská impéria a vznikají desítky nových států, kterým se podařilo buď vydobýt či vyjednat svou nezávislost. Poválečný vývoj ale především směřoval k vzájemné spolupráci a propojování jednotlivých států skrze mezinárodní politické a obchodní organizace a s tím spojeným procesem globalizace. Přesto ale zřejmě neztrácí svou relevanci na politické scéně a hraje podstatnou roli po skončení studené války, kdy se rozpadají mnohonárodnostní státy východního bloku² (Rosůlek 2007: 70).

Nacionalistické tendence se ale v období po druhé světové válce týkají i ostatních států, z nichž mnohé z nich můžeme zařadit mezi státy, ve kterých funguje liberálně demokratický systém. Výrazně se nacionalisté projevují například v Kanadě, kde o uznání svých práv a případnou separaci od Kanadské federace usiluje frankofonní provincie Québec a v Evropě se podobné snahy dají identifikovat u Basků, potažmo Katalánců ve Španělsku, v mnohonárodnostní Belgii a také ve Spojeném Království Velké Británie a Irska, kde se více či méně důrazně prosazuje nacionalismus uvnitř tzv. keltských periferií, čili Walesu, Skotska a Severního Irska.

Spolu se šířením myšlenek nacionalismu, ale dochází také k tomu, že je využíván téměř všemi ideologickými proudy a je spojován s velice širokou škálou politických témat, která spolu často nesouvisejí a někdy si dokonce vzájemně odporují. I samotný přístup k nacionalismu jako politické ideologii může být problematický, protože zde

²Po roce 1989 se tak rozpadá SSSR, kde se oddělují neruské části svazu, Československo, z něhož vzniknou dva státní celky, a také Jugoslávie, kde byl tento proces spojen s etnickými konflikty, jež vyústily ve válečné střety mezi Srby a Chorvaty a občanskou válku v Bosně.

nemůžeme najít nějaký ucelený soubor hodnot, jde v podstatě jen o jakési přesvědčení, že národ je tou nejlepší a nejpřirozenější formou vládnutí (Heywood 2005: 168).

2.3. Secesionismus

Secesionismus je jev, který je dáván do přímé souvislosti s nacionalismem a ideou práva národa na sebeurčení. Jedná se ale o jev starší, který nemusí s nacionalismem nutně souviset. Do středu zájmu se toto téma dostává hlavně ve druhé polovině 20. století, především v souvislosti se separatistickými hnutími v Západní Evropě a v Kanadě a později také v rámci zkoumání rozpadu federací, které bývaly součástí Východního bloku v době bipolárního konfliktu a následných secesionistických konfliktů v rámci postjugoslávských a postsovětských nástupnických států (Rosůlek 2007: 73–75).

Termínem velmi blízkým secesionismu je separatismus. Obě označení se týkají přerušování či ukončení smluvních vztahů, ale separatismus může být viděn jako více vágní pojem, který zahrnuje všechny příklady určitého politického odcizení, které obsahují prvek touhy omezit kontrolu centrální autority ve specifické oblasti. Naproti tomu secesionismus je termín, který je definovaný úžeji tím, že zde dochází k požadavku části společnosti na formální odloučení od centrální politické moci. Separatismus a secesionismus mohou přecházet jeden v druhý, ale hlavní rozdíl tkví v ochotě uznat existující politickou autoritu, přičemž to je secesionismus, který důrazněji prosazuje nároky na vlastní suverenitu a vytvoření nezávislé státnosti (Wood 1981: 109–110).

Někdy je nicméně termín separatismus používán v širším pojetí a v takovém případě zahrnuje snahy skupiny obyvatel obývajících určité území o nezávislost na státě, ve kterém se ve stávající situaci nachází. Užší vymezení pojmu se pak omezuje jen na případy, kdy se některá skupina pokouší o vytvoření státu z území více stávajících států,

kde toto etnikum žije. Širší pojetí pak zahrnuje i secesionismus, který se týká odtržení části pouze jednoho státu či iredentismus, jehož cílem je odtržení území od jednoho státu a jeho připojení ke státu jinému, kde národ, který odtržené území obývá, tvoří národnostní většinu a autonomismus, který je definován jako požadavek na autonomii uvnitř státu (Fiala – Mareš – Strmiska 2003: 67).

Secesionismus je zároveň také, spolu s etnickými konflikty, mnohými vnímán jako prvek ohrožující mír a stabilitu dnešního světa, protože v jeho jménu došlo k propuknutí mnohých násilných konfliktů, přičemž se zdá že, žádný z kontinentů není před možnostmi takových zkušeností v bezpečí, neboť secesionistické snahy můžeme najít v zemích rozvojových, stejně jako v dlouhodobě fungujících demokraciích (Brancati 2006: 651).

2.3.1. Normativní teorie secese

S ucelenou normativní teorií secese přichází jako první Allen Buchanan, který již existující teorie dělí do dvou skupin podle jejich pohledu na podstatu práva na secesi. První jsou teorie, které vidí právo na secesi jako jistý způsob nápravy křivd (*remedial right*), jež tvrdí, že právo opustit existující státní útvar má určitá skupina pouze a jedině tehdy pokud na ní byla vykonána nespravedlnost, pro kterou existuje náprava jen prostřednictvím secese. Toto se týká především případů, kde dochází k závažnému a systematickému porušování lidských práv, případů ve kterých je ohrožována fyzická existence členů skupiny činností státu anebo pokud se jedná o suverénní teritorium neoprávněně v minulosti anektované jiným státem.

Druhým typem teorie secese jsou teorie takové, které říkají, že bez ohledu na to zda došlo k nějaké nespravedlnosti vůči určité skupině, taková skupina má obecné právo (*general right*) na secesi. Tyto teorie se ještě dále rozlišují na teorie askriptivní a plebiscitární. V rámci askriptivních teorií je právo na secesi přiřknuto především

národům, čili skupině, jejíž členové sdílejí určité kulturní znaky a historii. Teorie plebiscitární neklade na skupinu snažící se dosáhnout secese žádné podobné nároky a přiznává právo na secesi jakékoliv skupině, uvnitř které se většina jednotlivých členů vysloví ve prospěch secese (Buchanan 1997: 34–41).

2.3.2. Předpoklady secesionismu

Podle Johna R. Wooda není secesionistický impuls náhodný, ale můžeme najít několik předpokladů, které zvyšují pravděpodobnost, že se v některé konkrétní oblasti může secesionismus začít projevovat. Konkrétně se jedná o:

1. Geografické předpoklady, kdy je secese pravděpodobnější ve státě, kde existuje nějaké odlučitelné území, kde se vyskytuje velké množství potenciálně secesionistické populace. Není přitom nutné, aby bylo toto území oddělené nějakou geografickou bariérou, ani aby bylo území státu zcela souvislé, ale určující by zde měl být faktor, jestli odtržením konkrétní části území nedojde k zásadnímu ohrožení vojenské bezpečnosti a přístupu k trhům a přírodním zdrojům a tímto k poškození původního či nově vznikajícího státu (Wood 1981: 112–113).
2. Sociální předpoklady, které tvrdí, že existuje souvislost mezi secesionismem a intenzivního vědomí etnicity, které pramení z kulturní heterogenity. Proto právě prvky etnicity, díky kterým se určitá skupina vnímá jako odlišná od jiných skupin, jako jsou rasa, jazyk či náboženství mohou hrát pro vznik secesionismu velkou roli a často jsou jejím hlavním motorem (Wood 1981: 114–116).
3. Ekonomické předpoklady, v jejichž rámci se můžeme zaměřit na nerovnoměrný vývoj a rozdělení přístupu ke zdrojům pod vlivem procesu modernizace. Nicméně tento faktor v rámci vzniku secesionismu může být sporný, neboť mnohé skupiny, které ekonomicky strádají, se k němu neuchylují a naopak ty, které ekonomickou nouzí netrpí, naopak ano. Proto zde kromě relativní

deprivace hraje roli i určité zklamání, kdy stát nenaplnuje ekonomická očekávání potenciální secesionistické skupiny a ta má pocit, že nespravedlivé přerozdělení zdrojů může zvrátit, pokud tento stát opustí (Wood 1981: 116–118).

4. Politické předpoklady secese můžeme najít v případě, kdy dochází k reálné, či alespoň secesionisty subjektivně vnímané, absenci či úpadku legitimacy politického systému či centrálního režimu. Většinou se tak děje v době rychlých ekonomických a sociálních změn, kdy je legitimita státu zpochybňována pokud na takové změny nedokáže optimálně reagovat a zajistit svým občanům blaho a bezpečí. Politické předpoklady secese můžeme najít v případě, kdy dochází k reálné, či alespoň secesionisty subjektivně vnímané, absenci či úpadku legitimacy politického systému či centrálního režimu. Většinou se tak děje v době rychlých ekonomických a sociálních změn, kdy je legitimita státu zpochybňována pokud na takové změny nedokáže optimálně reagovat a zajistit svým občanům blaho a bezpečí (Wood 1981:118–120).
5. Svou roli sehrávají samozřejmě také předpoklady psychologické, které jsou emocionálními a subjektivními impulsy pro secesionistická hnutí a zahrnují například pocity frustrace, odcizení či strachu o identitu či bezpečí určité skupiny (Wood 1981: 120–122).

2.3.3. Decentralizace jako snaha o zmírnění secesionistických tendencí

Decentralizace je vnímána jako jeden ze způsobů, kterým je možno minimalizovat dopady secesionismu v demokratických režimech tím, že jsou pravomoci delegovány v rámci státu směrem od centrální vlády na nižší úrovně vládnutí (Brancati 2006: 651). Decentralizace se vyskytuje v různých podobách, které se od sebe liší svou charakteristikou a dopady na politickou realitu, ale zároveň spolu také vzájemně souvisejí a můžeme je najít v mnoha různých formách a kombinacích. Mezi tyto podoby patří decentralizace politická, administrativní, fiskální a ekonomická.

Devoluce je pak jedním ze základních typů decentralizace. Jedná se o decentralizaci politického a ekonomického charakteru, kdy dochází k převedení odpovědnosti a autority na volené orgány, kterým se dostává určité míry místní autonomie. Aby se mohla devoluce uskutečnit a byla efektivní, musí dojít ke splnění několika podmínek, mezi kterými nalezneme požadavek to, aby systém lokální vlády měl zákonem vymezené hranice, pravomoci a funkce, oddělenou právní identitu s vlastním na nákup a prodej majetku a vlastním bankovním účtem, volený rozhodovací orgán, značnou míru volnosti jednání co se týče místních výdajů, stejně jako nezávislý zdroj peněz, kde má vliv na nakládání s příjmy, a také vlastní zaměstnance. Kromě devoluce existuje také určitá administrativní decentralizace, která se označuje jako dekoncentrace, kdy zodpovědnost přechází z centrální vlády na vládní agentury (UNDP 2013).

2.3.4. Předpoklady secesionismu aplikované na případ Skotska

Jestliže aplikujeme výše zmíněné předpoklady secese tak, jak je stanovil John R. Wood na případ skotského secesionismu, zjistíme, že každý z jím určených typů těchto předpokladů je zde do určité míry zastoupen. Pokud se zaměříme na geografické předpoklady, pak vidíme, že Skotsko se svými téměř 78 tisíci čtverečnými kilometry tvoří druhou největší součást Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, která má pevně stanovené hranice, přičemž společnou hranici s územím Anglie tvoří Cheviotské pohoří, jež představuje určitou přirozenou hranici mezi oběma územími. (viz Příloha č. 1: Mapa Spojeného království)

Počet obyvatel Skotska přesahuje podle údajů z roku 2011 5.200.000 z 63 milionů celkového počtu obyvatel Spojeného království (viz Příloha č.2: Mapa zalidnění), jehož podstatná většina je koncentrována v Anglii (Encyclopedia Britannica 2013). Ač splňuje Skotsko podmínku odlučitelnosti a nachází se zde nezanedbatelná část britské populace, nezdá se pravděpodobné, že by v současnosti prostřednictvím secese skotského území, skládajícího se z podstatné části z neúrodného území Skotské vysočiny a několika set ostrovů v Atlantickém oceánu a Severním moři došlo ke snížení vojenské stability či zabránění přístupu nového či původního státu na trhy či k důležitým přírodním zdrojům.

Pokud se týče sociálních faktorů secese, které spočívají v kulturní heterogenitě, a můžeme ve Skotsku nalézt celou řadu prvků, kterými se odlišuje skotská kultura od zbytku Spojeného království, a které tvoří do značné míry součást skotské identity. Také zde je jako ve zbytku Spojeného království nejpoužívanějším jazykem angličtina, ale v její skotské variantě nalezneme mnohá specifika v oblasti výslovnosti, lexikologie i gramatiky. V nížinných oblastech na jihu země a ostrovech Hebridy a Orkneje nalezneme také jazyk nazývaný skotština (*Scots*), který se vyvinul ve středověku z původního jazyka anglosaských kmenů, podobně jako dnešní angličtina, a v neposlední řadě se ve Skotsku užívá také druhý oficiální jazyk Skotska, kterým je původem keltský jazyk známý jako gaelština (*Gaelic*), kterou dnes mluví jen okolo 1% obyvatel, ale v nedávné době byly zahájeny programy, které by měly tento jazyk zachránit a znovuoživit (Williamson 2009: 61–62).

Skoti jsou také velice hrdí na tři instituce, které po spojení skotského a anglického parlamentu zůstaly zachovány ve své původní podobě a nebyly asimilovány s odpovídajícími institucemi anglickými, a pomohly tak do dnešních dní zachovat odlišnou skotskou identitu. Jedná se o presbytariánskou Skotskou církev, systém vzdělávání a právní systém (Kearton 2005: 28–29). Velký vliv mají samozřejmě společné tradice a společná historie obyvatel Skotska, kterou stručně přiblížím v kapitole 3.

Psychologické faktory lze jen těžko charakterizovat, neboť souvisejí s aktuální situací a pocity, které v jedincích a ve společnosti vyvolávají, a jako takové jsou do značné míry subjektivní, nicméně i ony zcela určitě ovlivňují míru podpory, které se dostává myšlenkám secesionismu, obzvláště jestliže se jedná o silně negativní emoce vůči centrální moci.

Co se týče zbývajících dvou typů předpokladů secese, kterými jsou ekonomické a politické předpoklady, považuji je za zásadní faktory v otázce narůstání či poklesu skotského secesionismu ve zkoumaném období od poloviny 19. století po současnost, a proto právě jim bude věnována největší pozornost v kapitolách 4 a 5.

3. Historie vztahů Anglie a Skotska

V této kapitole se snažím stručně popsat historický vývoj vztahů mezi Anglií a Skotskem, který by měl posloužit lepšímu pochopení současné situace ve skotské politice a snah, které tamní nacionalisté vyvíjejí s cílem opustit unii států tvořících dnešní Spojené království. Účelem této kapitoly tak není detailní pohled na historii obou národů, ale spíše poskytnout přehled důležitých momentů mnohasetletých vztahů mezi oběma zeměmi, neboť právě významné historické události, jakými byly v případě Skotska středověké války o nezávislost či pozdější jakobitská povstání a případné mýty s nimi spojené, jsou prvkem, který významně přispívá ke vzniku a vnímání společné identity, a proto pak mohou být také využívány během snah secesionistických hnutí k ospravedlnění jejich požadavků.³

3.1. Počátky vztahů Skotska a Anglie

První interakce mezi obyvateli obývajícími dnešní území Skotska a Anglie probíhala již po několik tisíciletí po příchodu prvních lidí na území britského ostrova v období paleolitu. Zaznamenaná historie Skotska pak v podstatě začíná dobou, kdy se zde Římané ovládající území dnešní Anglie střetávají s keltskými kmeny ze severu. Tyto kmeny pojmenovali ve svých písemných záznamech jako Pikty a jejich útoky na římskou provincii zvanou Brittania byly příčinou, proč se ji rozhodli Římané bránit vybudováním Hadrianova a později také Antoninova valu v průběhu druhého století našeho letopočtu. Kmeny Piktů a Skotů, kteří byli dalším z keltských kmenů a s Pikty sousedili, o několik století později přijaly křesťanskou víru, kterou k nim podle legend přenesl z Irska svatý Kolumba.

³Kupříkladu David McCrone z Edinburghské univerzity k přetváření pohledu na historické události nacionalistickými elitami podotýká, že “historie není chápána jako produkt minulosti, ale odpověď na požadavky přítomnosti“ (Kearton 2007: 25–26).

Ještě na počátku 9. století se historické prameny zmiňují o samostatných královstvích obou zmiňovaných keltských kmenů, ale v průběhu dalších staletí se zde již hovoří pouze o království zvaném Alba, které vzniklo jejich spojením. Za vznikem této středověké říše pravděpodobně stojí pocit ohrožení vojsky rozpínajících se sousedních států, ať se jednalo o anglosaská království na jihu britského ostrova či o nájezdy vikinských bojovníků, které sužovaly velkou část tehdejší severní a západní Evropy. Obavy před hrozbou dobytí a převzetí území nepřáteli tak vedlo ke sdružování obyvatel pod ochranou jediného krále a později také k vytváření jejich společné kultury a identity (Forsythová 2007: 30–32).

3.2 Vztahy Anglie a Skotska ve středověku

Vzájemné vztahy mezi skotskými vládci a jejich anglosaskými, či později po dobytí Anglie Vilémem Dobyvatelem roku 1066 normanskými, protějšky se nikdy nevyznačovaly vzájemnou náklonností, naopak se postupně spíše zhoršovaly.⁴ Normané, ovládající jižní část britského ostrova, se aktivně snažili prosadit svou nadřazenost nad ostatními státy v okolí a právě ve Skotsku byly tyto jejich snahy nejméně úspěšné. Angličtí vládci ve vztahu ke Skotsku používali spíše diplomatické nežli vojenské prostředky, aby se jejich vzájemné vztahy stabilizovaly a Angličané se mohli věnovat svým prioritním zájmům v Irsku, Walesu a na evropském kontinentu. Přesto docházelo k výbojům anglické armády do Skotska, ale často spíše z důvodu, aby tak bylo zabráněno Skotům získat další území na úkor Anglie, nežli naopak. Postupně se z těchto obou států stávají v podstatě moderní státy západoevropského typu, kde funguje státní správa, soudní systém, je zde stanovena národní svrchovanost a mezi obyvateli se utváří pocit národní identity (Stringer 2007: 37). Významnou událostí z této doby, která se přímo týká anglo-skotských vztahů, bylo podepsání smlouvy z Falaise roku 1174. Tu

⁴V době vlády skotského krále Malcolma došlo dokonce k situaci, kdy nový normanský vládce Anglie Vilém Dobyvatel táhl se svým vojskem na skotské území a toto území opustil teprve poté, co mu skotský protějšek vzdal oficiální hold (Forsythová 2007: 33).

podepsal skotský král Vilém I. Lev, aby se tak vykoupil z anglického zajetí, a obsahovala do té doby bezprecedentní zřeknutí se nezávislosti Skotska, když zde Vilém uznává své poddanství vůči králi Anglie. Nezávislost Skotsku pak navrátil roku 1189 král Richard I. a to za značný finanční obnos potřebný na uspořádání křížové výpravy (Stringer 2007: 45).

3.3 Války za nezávislost

Na konci 13. století se po dlouhém období míru trvajícím skoro osmdesát let, obě sousedící království utkala v sérii bitev, které hrají poměrně značnou roli ve skotském nacionalismu až do dnešních dob, a které jsou označovány jako války za nezávislost (*The Wars of Independence*). Po smrti krále Alexandra III. ve Skotsku chyběl jasně určený právoplatný dědic, který by nastoupil na jeho místo. Anglický král Eduard I. se tudíž pokouší využít situaci a dosazuje na skotský trůn Johna Balliola, s jehož pomocí chtěl Skotsko dostat pod svou kontrolu. Tento pokus ale brzy selhal, neboť Balliol chtěl zabránit Eduardovi v ovládnutí země a za tímto účelem se proti němu spojil s Francií.⁵ Do Skotska následně byly vyslány anglické vojenské jednotky a Balliol byl ze skotského trůnu odstraněn. Eduard I. po svém vítězství ze Skotska odváží kámen zvaný *Stone of Scone* či *Stone of Destiny*, který hrál významnou roli při korunovačních rituálech skotských králů. Jeho převoz do Anglie a uložení ve Westminsterském opatství tak mělo značnou symbolickou hodnotu (Cowan – Finlay 2000: 172). V zápětí po celém skotské království dojde k povstání proti anglické okupaci a ve jménu sesazeného krále dojde k sérii bitev mezi anglickými vojsky a skotskými rebely, které nejslavněji představuje osobnost venkovského šlechtice Williama Wallace. Wallaceovi a jeho spojencům se podařilo roku 1297 dosáhnout slavného vítězství u Stirling Bridge, nicméně toto vítězství bylo pouze dočasné, neboť již o rok později Wallace prohrává

⁵John Balliol tak zahájil několikasetleté spojení Skotska a Francie proti společným anglickým nepřítelům známé jako *Auld Alliance*.

bitvu u Falkirku a roku 1305 byl vzat Angličany do zajetí a krátce poté popraven (Cowan – Finlay 2000: 8–9).

Osobnost Williama Wallace je bezesporu jednou z nejznámějších v rámci skotských dějin a především ve druhé polovině 20. století se stává určitým symbolem boje za svobodu a nezávislost Skotska, který je často zmiňován v kontextu skotských snah o secesi ze Spojeného království. Obecně jsou to události právě z této doby, na které se často odvolává skotský nacionalismus, který se tak snaží dokázat, že skotský národ reálně existoval již v době středověku, což podle je dle nacionalistů faktor, který navyšuje legitimitu nároku Skotů na vyhlášení nezávislého státu.

Po Wallaceovi se nejvýraznější postavou protianglického odporu stává následník trůnu Robert Bruce. Ten je po smrti Eduarda I. úspěšný v postupném vytlačování Angličanů ze skotského území a nakonec je poráží v bitvě u Bannockburnu roku 1314, čímž se mu de facto podařilo obnovit skotskou nezávislost. Za jeho panování je také roku 1320 vydán dokument nazývaný Deklarace z Arbroath (*Declaration of Arbroath*). Autor tohoto latinsky psaného rukopisu není dodnes s jistotou známý, ale listina je adresována papeži, který odmítal uznat Roberta Bruce za skotského krále a nezávislost Skotska na Anglii. V deklaraci podepsané několika desítkami skotských šlechticů se nejprve hovoří o mnohasetleté historii skotského národa a jeho dlouhodobě nezávislé existenci, která byla narušena příchodem Angličanů chtějících si Skotsko násilím podrobit pod svou nadvládu. Před touto hrozbou je měl ochránit právě Robert Bruce a z tohoto důvodu je uznáván jako právoplatný panovník. Celá listina pak končí apelem na papeže, aby vůči anglickému panovníkovi zakročil ve prospěch Skotska (National Archives of Scotland 2009). Tento dokument je spolu s již zmíněným Williamem Wallaceem dalším symbolem skotské národní identity a jeho nároku na nezávislost, na který odkazují moderní skotští nacionalisté při argumentaci ve prospěch secese skotského území z unie.

Války s Angličany pokračují nicméně nadále i po Bruceově vítězství a trvají v podstatě po celé 14. století, i když jejich intenzita se v průběhu těchto konfliktů mění. Svého vrcholu dosáhne na počátku století, postupně slábne a Angličané dokonce smlouvou

z Northamptonu roku 1328 uznávají opět oficiálně Skotsko jako suverénní zemi. Nakonec se konflikty omezí na občasně pohraniční šarvátky, neboť angličtí panovníci začínají v této době své zájmy projektovat spíše směrem na evropský kontinent, kde se střetávají s tradičním spojencem Skotska Francií ve válce, která se dnes označuje jako Stoletá válka (1337 – 1453). Zároveň ve Skotsku propukají často vnitřní spory a konflikty o to, kdo se zde má chopit moci. Takto mezi sebou soupeřili přívrženci Roberta Bruce spolu s příznivci vyhnaného krále Johna Balliola, jehož syn Eduard se ujímá vlády v zemi krátce po Bruceově smrti (Boardman – Brown 2007: 66–69).

3.4 Nástup rodu Stuartovců

Dynastie Stuartovců se k moci ve Skotsku dostává spolu s vnukem Roberta Bruce, který přijal jméno Robert II. a s jeho nástupem na trůn roku 1371. Během následujícího staletí pak tento rod upevňuje své postavení jak na skotském území, kam se jim podařilo vnést stabilitu, tak i na mezinárodní scéně, kde se časem zařadili mezi nejvýznamnější z evropských rodů. Celé toto období v rámci anglo-skotských vztahů probíhá v podstatě jakási studená válka, která je jen příležitostně přerušována násilnými střety. K velkému střetu mezi Skotskem a jejich anglickými protivníky tak došlo až roku 1513 a byla jím bitva u Floddenu, která pro skotské království znamenala obrovskou porážku a připravila je o krále Jakuba IV. Aby podpořil svého francouzského spojence Ludvíka XII., jehož země byla napadena Angličany, vyhlásil Jakub IV. Anglii válku a vytáhl do bitvy, která znamenala smrt pro něj i pro tisíce jeho poddaných.⁶ Přesto se jeho nástupci Jakubu V. podařilo po dosažení plnoletosti zemi, kterou ztráta krále uvrhla do mocenských sporů vzájemně soupeřících rodů, stabilizovat a různými prostředky zde obnovit královskou autoritu. Problém nicméně představovali rostoucí náboženské nepokoje, neboť Skotskem se stejně jako tehdejší kontinentální Evropou šíří

⁶ Po této bitvě se začínají objevovat ve Skotsku postupně silící názory, které preferují bližší spojení Anglií. Zastánci v tomto uspořádání vidí možnost jak zabránit vzájemným neustálým střetům a ušetřit tak finance i lidské životy (Cowan – Finlay 2000 : 9).

protestantské reformní názory, které požadují, aby Skotsko následovalo Anglii a zřeklo se taktéž papežské moci v zemi (Mason 2007: 87–95).

Tento spor vygradoval po Jakubově smrti, kdy se oficiální dědičkou skotského trůnu stává Marie Stuartovna, která měla legitimní nárok nastoupit případně i na trůn anglický.⁷ Její matkou byla francouzská královna Marie de Guise, která se zemi snažila udržet ve spojení s Francií a uchovat zde katolickou víru. Toto její úsilí bylo nicméně marné a roku 1560 prochází Skotsko náboženskou reformací a vytváří se zde presbyteriánská Skotská církev (*Church of Scotland*)⁸, zároveň ale reformace znamená v podstatě definitivní konec starého spolenectví s katolickou Francií (Cowan – Finlay 2000: 10–11). Situace Marie Stuartovny byla ale komplikována faktem, že díky předchozímu životu ve Francii sama vyznávala katolickou víru a její vláda probíhala prostřednictvím protestantské rady, což oslabovalo její pozici na trůně. Další velký problém představovaly vztahy s Anglií, kde se ujala vlády královna Alžběta I. Mezi oběma panovnicemi panovaly velice napjaté vztahy, neboť Alžběta odmítala Marii Stuartovně uznat oficiální nárok na anglický trůn, na který mohla právem usednout po Alžbětině smrti. Právě do Anglie ale musela Marie utéci před svými odpůrci, kteří se proti ní spojili po násilné smrti jejího manžela lorda Darnleyho a donutili ji abdikovat ve prospěch svého syna Jakuba. V Anglii pak byla Marie roku 1587 po desetiletém věznění popravena, aby se tak zabránilo obavám, že by mohla připravovat katolické spiknutí s cílem svrhnout Alžbětu z anglického trůnu. Samotná královna Alžběta zemřela o 15 let později bezdětná a na anglický trůn tak nastupuje první panovník z rodu Stuartovců, Mariin syn Jakub, který se stává prvním vládcem vládnoucím zároveň Anglii i Skotsku (Mason 2007: 104–109).

⁷ Marie Stuartovna byla vnučkou Marie Tudorovny. Ta byla dcerou anglického krále Jindřicha VII. a také sestrou pozdějšího Jindřicha VIII. Roku 1503 byla provdána za skotského krále Jakuba IV, čímž došlo ke spojení mezi anglickým rodem Tudorovců a skotskými Stuartovci.

⁸ V neformální podobě skotské angličtiny často můžeme pro tuto církev nalézt označení the Kirk.

3.5 Vznik personální unie

Když spolu s Alžbětou I. roku 1603 vymřel rod Tudorovců, umírající královna předává anglický trůn skotskému králi Jakubovi I., který byl na rozdíl od své matky horlivým protestantem a nehrozilo tak nebezpečí, že by došlo k opětovné rekatolizaci obou zemí. Ten se stává králem obou zemí a jako takový se je snaží propojit. Děje se tak například přivedením skotských šlechticů a dvořanů do Londýna, kde Jakubovi lidé získávají vliv především v oblasti zahraniční politiky. Tyto snahy ale vedly spíše k nárůstu vzájemné rivality, kdy Angličané se obávají přílivu Skotů do země a Skoti se zde zároveň cítí marginalizováni. Velkým snem Jakuba I. ale bylo vytvoření pevnější unie, proto se nechal jako první panovník titulovat králem Velké Británie a zavádí také používání britské vlajky (*Union Jack*) na skotských i anglických lodích. Větší podporu myšlenky unie přitom v této době poskytovali obyvatelé Skotska, nicméně pouze za podmínky, že se ze Skotska nestane pouhá provincie a s velkými obavami, že by došlo k poangličtění země. Angličané se především obávali, že tím, kdo by z takového spojení profitoval o poznání více, by bylo Skotsko. Skutečnost ale byla taková, že Jakubův následník Karel I. byl už více orientován směrem na Anglii a jeho snaha zavést ve Skotsku anglikánské reformy vedla k ohromné vlně protestů a nakonec k válce vojsk Karla I. a skotských během tzv. Válek biskupů, které skončily královou porážkou roku 1640 a byly předzvěstí budoucí anglické občanské války (Wormaldová 2007: 115–129).

Poté, co anglický parlament v čele se zastáncem republikanismu Oliverem Cromwellem sesadil Karla I. z trůnu, postavil před soud a nakonec nechal roku 1649 popravit, Skoti za krále korunovali jeho syna Karla II., který se stal posledním panovníkem korunovaným ve Skotsku. Cromwell na tento pokus o obnovu Stuartovské monarchie reagoval vojenským zásahem ve Skotsku, kde nastoluje několikaletou vojenskou vládu. Po Cromwellově smrti je sice monarchie v obou královstvích obnovena, ale spory, obzvláště náboženského charakteru, kdy se Skoti snaží zachránit a uchovat svoji presbyteriánskou víru, přetrvávají po celý zbytek 17. století (Cowan–Finlay 2000: 15–17).

3.6 Zákon o unii 1707

Problematické 17. století vyústilo na území Británie v takzvanou Slavnou revoluci, která odstranila z trůnu Jakuba II. a na jeho místo přichází Vilém Oranžský podporovaný odpůrci krále a parlamentaristy, kteří se Jakobovi snažili zabránit v zavedení katolicismu v zemi.⁹ Tato obava se objevuje znovu roku 1700, kdy umírá poslední z dětí královny Anny Stuartovny, dcery sesazeného Jakuba II., a aby byla hrozba návratu katolicismu odvrácena, anglický parlament schvaluje zákon o nástupnictví, ve kterém je za následníky trůnu určena protestantská hannoverská dynastie. Skotsku ale byla po sesazení Jakuba II. znovuobnovena parlamentní svoboda, což znamenalo, že skotský parlament mohl teoreticky prosazovat na panovnickou funkci jiné kandidáty a tento záměr dal také jasně najevo. V důsledku této situace začalo vyjednávání mezi Anglií a Skotskem, přičemž Anglie dala svým severním sousedům velmi záhy poznat, že se jim nemusí vyplatit prosazování jiné politiky, než jakou sledovali oni sami. Anglický parlament tudíž schválil roku 1705 Cizinecký zákon (*Aliens Act*), který umožňoval anglickým úřadům zacházet se Skoty stejným způsobem, jako kdyby zde byli cizinci. Pro Skoty to znamenalo nejen velké potíže s nakládáním a děděním jejich majetku, který se nacházel na anglickém území, ale také embargo na dovoz skotského zboží do Anglie a do anglických kolonií, což pro tuto zemi představovalo ekonomickou katastrofu (Henderson Scott 2003: 160–161).

Ekonomická situace Skotska té doby nebyla nijak uspokojivá, protože se zde sešlo několik nepříznivých faktorů, které ji významně negativně ovlivnily. Poslední roky 17. století byly poznamenány špatnou úrodou a hladomory a velká část národního bohatství byla ztracena při neúspěšném pokusu o založení skotské kolonie Nová Kaledonie v

⁹Jakubovo sesazení z trůnu vede později k mnohým povstáním jeho příznivců, kteří v něm i nadále vidí právoplatného panovníka. Těmito jeho přívrženci, nazývanými často jakobité, byli především katolíci v Irsku a obyvatelé skotské Vysočiny, o kterých bude ještě řeč v dalších podkapitolách této práce.

zátoce Darien na panamské šíji.¹⁰ Když se k těmto okolnostem přidalo anglické embargo, znamenalo to pro Skotsko velmi obtížnou vyjednávací pozici v situaci, kdy se Angličané rozhodli zakročit proti tomu, aby Skoti prosazovali svoji vlastní politiku a své zájmy. Navíc se Angličané obávali hrozby obnovení starého skotského spojení s Francií, se kterou Anglie v daném období opět válčila, a proto dali během jednání brzy najevo, že stojí o včlenění obou království do jednoho státu spravované nejen jedním panovníkem, ale také jedním společným parlamentem. Jejich vojska, která byla přesunuta ke skotským hranicím, byla pak jasnou známkou toho, že se nebránili ani použití vojenského řešení k prosazení svých požadavků. Z Británie se vytvořením parlamentní unie nestává unitární stát, neboť Skotsko si uchovává mnohé své instituce v nezměněné podobě, přičemž mezi nejvýznamnější z nich patří skotský právní systém, církev, vzdělávání a systém místní správy (Henderson Scott 2003: 161).

Většina skotských politiků v této době sice preferovala vytvoření pevnějších vazeb s Anglií, ale spíše se přikláněli k myšlence federalismu, která by zachovala existenci jejich parlamentu. Tato idea ale byla pro Angličany nepřijatelná a tak jednání obou zemí vyústila ve schválení zákona o Unii (*Treaty of Union*) v lednu roku 1707. Jeho schválení vyvolalo protiunionistické bouře ve skotských městech a proti chystanému spojení obou zemí byly taktéž po celém Skotsku sepisovány petice, neboť toto rozhodnutí bylo velmi silně odmítáno lidmi, kteří nepatřili mezi skotskou elitu a nemohli se tudíž k tak zásadní změně pro celou zemi vyjádřit. Přijetí Zákona o unii bylo proto mnohými vnímáno jako akt, který nebral v potaz přání skotského lidu, ale spíše peníze a výhody, které Angličané nabízeli za jeho schválení skotským lordům (Cowan – Finlay 2000: 22–23). Poté co byl zákon skotským parlamentem ratifikován, byl Skotsku obnoven přístup na trh v Anglii i jejích koloniích a mnozí ze skotských obyvatel se

¹⁰ Tento skotský kolonizační pokus se ve své době stal do jisté míry záležitostí skotské národní hrdosti, neboť tamní finančníci doufali, že tato kolonie povede Skotsko k prosperitě a bohatství a poté, co se nepodařilo sehnat kapitál v jiných zemích, byla cesta financována čistě ze skotských zdrojů. Do Darienu se pak vydaly dvě expedice, ale výsledky těchto cest byly katastrofální. Mnozí z kolonistů zemřeli na horečnatá onemocnění, panovaly zde velké problémy se zásobami a osadníci se museli potýkat i s nepřátelskými výpady španělských kolonistů, kteří v oblasti sídlili. Toto vše se odehrávalo bez pomoci Anglie, která se rozhodla do situace nezasahovat, aby si tak neznepřátelila svoje španělské spojence v probíhající Válce o španělské dědictví (Wormaldová 2007: 135).

časem dostávají do čelních ekonomických, politických a intelektuálních pozic v rámci britského impéria.

3.7 Jakobitská povstání a jejich potlačení

Po smrti královny Anny roku 1714 se znovu objevila otázka nástupnictví na britský trůn. To bylo sice oficiálně přiřknuto hannoverskému rodu a k němu náležícímu Jiřímu I., přesto zde ale existovala opozice vůči tomuto rozhodnutí, kterou představovali již zmiňovaní jakobité. Ti chtěli na trůn dosadit potomka sesazeného Jakuba II. z rodu Stuartovců, Jakuba Františka Stuarta, a právě tento cíl mělo také povstání, k němuž došlo roku 1715.

Jakobitské hnutí přitahovalo široké spektrum těch, kteří byli nespokojeni se situací v unii a s postavením Skotska v ní. Hlavním centrem povstalců se stala Skotská vysočina, odkud byly vedeny útoky směrem na jih. Po počátečních úspěších, ale začínají na vrch získávat hannoverské síly, které posílila armáda několika tisíc mužů z Holandska, a Jakub František, který byl prohlášen v Aberdeenu za krále Jakuba VIII., se musel po krátkém pobytu na britském území uchýlit zpět do francouzského exilu. Mnohým z povstalců se taktéž podařilo z Británie uprchnout, ale ti, kteří zůstali, byli popraveni, potrestáni vězením či zabavením majetku, a klany ze Skotské vysočiny byly odzbrojeny (Donnachie – Hewitt 1989: 103–104).

Účinek těchto opatření ale neměl dlouhého trvání a jakobité znovu povstali o pouhých 30 let později. Syn Jakuba Františka Karel Eduard Stuart, nazývaný často *Bonnie Prince Charlie*, věřil, že se mu dostane podpory z Francie v prosazování jeho nároku na trůn a že francouzská armáda odvrátí na jihu Anglie pozornost vojsk od postupu jakobitů ze severu od Skotské vysočiny. Jeho očekávání se nenaplnilo, přesto ale dokázalo vojsko jeho stoupců dojít téměř bez odporu až do Edinburghu. Odsud tažení pokračuje do severních regionů Anglie, namísto toho aby si předtím Karel Eduard pojistil svoje pozice ve Skotsku, či splnil svůj slib zrušení unie a svolání skotského parlamentu, což se ukázalo jako zásadní chyba. Angličané záhy rozpoznali, že hrozba francouzské invaze je minimální a veškerou pozornost přesunuli na jakobity, které zahnali zpět do

Skotska a nakonec porazili v bitvě u Cullodenu v dubnu roku 1746. Po této drastické porážce se sám stuartovský adept na trůn musí dlouho ukrývat s pomocí horalů na vysočině a nakonec v přestrojení uprchnout do exilu ve Francii, přičemž příběh jeho útěku se stává předmětem mnoha lidových mýtů a vyprávění.

Angličané se poté rozhodli neponechat tentokrát žádnou možnost opakování podobného povstání, a proto podnikli kroky, které měli oslabit starobylý klanový systém a vůbec tradiční společnost a životní styl obyvatel Skotské vysočiny jako celku. Právě tato oblast byla centrem obou jakobitských povstání, proto zde byl v letech následujících po bitvě u Cullodenu tvrdě potlačován jakýkoliv náznak vzpoury a v oblastech známých nejhrořivější podporou jakobitů byla zničena úroda a pobit dobytek. Došlo také k opětovnému odzbrojení tamních obyvatel, navíc byl vydán zákaz nošení tradičního skotského oděvu pod hrozbou trestu uvěznění po dobu šesti měsíců. Zakázáno bylo také hraní na dudy, které stejný zákon označil za “válečný nástroj”. Opatření, která měla vést pacifikaci této oblasti a která byla schválena roku 1747 zákonem *Act of Proscription*, pak sice oficiálně končí roku 1872, kdy byl tento zákon zrušen, nicméně kultura horalů z vysočiny je i nadále ničena během procesu, který dnes známe jako Vyklízení vysočiny (*Highland Clearances*).¹¹ Zájem o ní a její částečná revitalizace se pak uskuteční až během 19. století, kdy je idealizovanou a romantizovanou formou popsána v dílech mnohých autorů, z nichž nejslavnější je Sir Walter Scott (Cowan – Finlay 2000: 24–31).

¹¹ Vyklízení vysočiny je termín, který označuje vyhánění obyvatel Skotské vysočiny z jejich pozemků, k němuž docházelo během 18. a 19. století. Důvodem pro jejich nucený odchod byl plán, podle kterého měly tyto pozemky sloužit pro zlepšení zemědělské situace k zemi, většinou k chovu jelenů či ovcí. Tyto události jsou vnímány jako kontroverzní a často bývaly odsuzovány jako akt, který přispěl ke zničení klanů a rodového systému v oblasti, k podobným událostem došlo i v Irsku či v zemích kontinentální Evropy, kde takovéto snahy zlepšit zemědělskou produkci probíhaly s cílem nasycit rostoucí populaci obyvatel a zmírnit chudobu, což byly aktuální problémy i právě na území Skotska (Donnachie – Hewitt 1989: 43–44).

4. Historie skotského secesionismu od 19. století po současnou debatu o nezávislosti

V předchozí kapitole byl stručně popsán vývoj vztahů mezi Anglií a Skotskem na základě vybraných důležitých historických událostí, které se v rámci angloskotských vztahů odehrály od doby prvních setkání kmenů, ze kterých se časem vyvinuly oba tyto dnešní národy, až po spojení obou zemí v parlamentní unii zákonem z roku 1707 a dvě následná jakobitská povstání a jejich důsledky.

Od samého vzniku unie samozřejmě můžeme najít hlasy, které volají po jejím rozpuštění a obnovení samostatnosti Skotska, nicméně tyto ideály nezískávají žádnou organizovanou formu, spíše se stávají předmětem debat mezi skotskými intelektuály a spisovateli této doby. Proto se tato kapitola, jejímž cílem je sledovat vznik a projevy skotského secesionismu a popsat jeho jednotlivé vlny od 19. století až po současnost, věnuje až období od roku 1832, kdy vstoupil ve Spojeném království v platnost reformní zákon, který významně rozšiřuje volební právo ve Skotsku i v rámci celé unie a spolu s vlnou národního uvědomění, která proběhla Evropou, měl vliv na vznik organizovaných hnutí prosazujících politické změny, které by vedly k zisku větší autonomie pro Skotsko či přímo jeho plné nezávislosti.

První zkoumaným obdobím je tak období především druhé poloviny 19. století, kdy se objevují první snahy o politickou změnu postavení Skotska v rámci Spojeného království a které je ukončené

Druhé období je pak vymezeno lety mezi dvěma světovými válkami, kdy dochází ke vzniku prvních politických stran, které si kladou za cíl prosazovat na britské politické scéně zájmy Skotska a jeho obyvatel a jejichž spojením vzniká Skotská národní strana, která je dnes ve skotském parlamentu vládnoucí stranou.

Třetí období je charakterizováno prvními velkými volebními úspěchy nacionalistů v 60. letech a konáním prvního referenda o devoluci, které končí neúspěchem.

Čtvrtá podkapitola se pak zabývá obdobím, kdy po druhém z referend, které tentokrát vyzní ve prospěch nacionalistických snah, dochází v rámci procesu devoluce k opětovnému vytvoření skotského parlamentu.

V každé z výše jmenovaných podkapitol budu sledovat ekonomické faktory, které zde hrály roli, neboť právě ekonomické argumenty hrají obrovskou roli v rétorice skotských nacionalistů v posledních třiceti letech. Dále se budu zabývat politickou situací ve Velké Británii, na změny které se v jejím rámci odehrávaly a ovlivňovaly tak směřování skotské politiky a samozřejmě také na projevy a charakteristiku secesionistických a nacionalistických hnutí a snah.

4.1. Období prvních projevů moderního skotského nacionalismu (1832 – 1885)

4.1.1. Ekonomická situace

Devatenácté století bylo pro Spojené království obdobím ekonomické prosperity a stejně tak tomu bylo i přímo v samotném Skotsku. To se ze země, která byla na začátku předchozího století jednou z nejchudších a nejzaostalejších zemí v Evropě, velice rychle přeměnilo v prosperující industrializovaný region, jež úspěšně využíval možnosti obchodovat v rámci britského impéria, která se mu otevřela právě díky unii s Anglií. Odvětvím, které expandovalo jako první v rámci skotského exportu do zahraničí, se stala výroba lněného plátna, na základě které se pak rozrůstá také zpracovatelský průmysl vlny a bavlny. Počet přádelen bavlny se během padesáti let více než zdesetinásobil a toto průmyslové odvětví poskytovalo obživu přes 150,000 zaměstnanců. Skotsko mohlo začít ekonomicky těžit z objevu nových technologií, stejně jako ze svých přírodních zdrojů, které poskytovaly dostatek říčních toků a zásob uhlí, aby jím mohl být poháněn rostoucí skotský průmysl, a skotský podíl na britském objemu výroby roste záhy také v případě produkce uhlí a železa či stavby lodí (Cowan –

Finlay 2000: 42–47). Výhodou pro tento průmyslový rozmach Skotska byl také fakt, že ložiska železné rudy a uhlí se nacházela právě poblíž řeky Clyde, podél které vznikly loděnice, jež dokázaly vyprodukovat až třetinu světové produkce lodních tun (Hutchison 2005: 167–169).

Spolu s industrializací Skotska dochází v tomto období také ke značnému demografickému růstu a přesunu velkého počtu obyvatel do měst, kde bylo zapotřebí pracovní síly. Nejvýrazněji se rozrůstalo město Glasgow, které se v prvních dekádách 19. století stalo nejrychleji rostoucím městem v Evropě vůbec. Tyto změny s sebou přinášejí ale potíže v podobě průmyslového znečištění řek a ovzduší a vzniku městských slumů, kde se v prostředí, ve kterém se nedostávalo dostatečných hygienických podmínek, šíří epidemie infekčních chorob jakými byl tyfus či cholera. Situace se ještě zhoršila s příchodem imigrantů z Irska a skotských obyvatel z oblasti Skotské vysočiny, kteří odcházejí ze svých domovů kvůli hladomoru způsobenému neúrodou brambor (Cowan – Finlay 2000: 81–83).

Naopak Skoti sami často opouštěli svou zemi a vydávali se začít nový život do zemí britského impéria či směrem přes Atlantický oceán, aby se usadili v Kanadě či Spojených státech amerických.¹² Právě impérium a značná role Skotů v něm, mělo velký dopad na vnímání skotské identity té doby. Původně skotští obyvatelé zde nebyli často jen pouhými osadníky, ale naopak zastávali významné funkce v koloniální správě, ať už se jednalo o pozice obchodní, vojenské, náboženské či jiné a často zde projevovali větší zaujetí pro skotskou historii a tradice, nežli tomu bylo přímo v samotném Skotsku (Cowan – Finlay 2000: 99–101).

¹²Skotsko bylo spolu s Norskem, Irskem, Itálií a Portugalskem jednou ze zemí odkud emigrovalo nejvíce obyvatel, aby začali nový život v jiných zemích, ale zároveň bylo také jedinou z těchto zemí, kde fungovala industrializovaná moderní společnost (Cowan – Finlay 2000 : 90).

4.1.2. Politická situace

Zprávě o revoluci ve Francii se dostalo ve Skotsku velkého ohlasu a mnozí v ní viděli příslib, že se lid může chopit vlády také na Britských ostrovech. Optimismus ale opadá poté, co se z revoluce, jež se zaštitila myšlenkami demokracie a republikánství, stal režim známý jako Vláda teroru, kdy docházelo k mnoha popravám a krvavému potlačování jakéhokoliv pokusu se vůči němu vzbouřit. Následná válka s napoleonskou Francií ekonomicky oslabila celé Spojené království a vedla ke snižování mezd a růstu nezaměstnanosti, na které nespokojení dělníci nemohou reagovat jiným způsobem nežli stávkami, neboť v této době nemají politická práva. Ve Skotsku má v tehdejších poměrech volební právo jeden muž ze 125, což se radikálně mění se schválením Reformního zákona v britském parlamentu roku 1832, díky kterému skotský elektorát zaznamenává masivní nárůst o 1400%. Tato událost má vliv na značný úpadek skotské konzervativní strany, která se snažila zabránit prosazení tohoto zákona a která nenacházela podporu u nových voličů ze střední třídy společnosti. Skotští zástupci v britském parlamentu jsou tak po dalších padesát let téměř výhradně vybírání z řad politiků náležejících k liberální straně (Cowan – Finlay 2000: 52–55).

Liberální strana se svým programem, který v ekonomické a sociální oblasti zřetelně prosazuje svobodný obchod a ideje svépomoci, mravnosti a vzdělání a politicky ideály demokracie a boje zaměřenému proti bohatým majitelům půdy, je všeobecně dobře přijímaná mezi rostoucím počtem pracujících tříd. Navíc nacházela podporu u církve, a to jak u tradiční Skotské církve, tak po roce 1843 také u nově vzniklé Svobodné církve¹³ (*Free Church*), která měla ve Skotsku podstatný vliv i na dění v rámci politické scény (Hutchison 2005: 181–182).

¹³Roku 1843 došlo ke schizmatu v rámci skotské církve (*Disruption of 1843*), kdy se značná část kongregace Skotské církve pod vedení evangelického kněze Thomase Chalmerse oddělila a vzniká tak Svobodná církev, která existuje až do dnešních dní (Cowan – Finlay 2000: 55).

4.1.3. Secesionistické projevy a tendence

Skotsko zažívá v první polovině 19. století období, kdy v tamní společnosti vládne spokojenost s ekonomickou situací v zemi. Prosperita je přitom přičítána na vrub unii a proto, ač jsou si Skotové vědomi své národní identity, která byla do značné míry znovuoživena dodnes velice uznávanými spisovateli jako Robert Burns či Sir Walter Scott, neprosazuje se zde žádné radikální hnutí, které by otevřeně hlásalo záměr unii s Anglií opustit a vyhlásit nezávislost. Jen málokdy docházelo k pokusům ze strany britské vlády přímo zasahovat do fungování Skotska a jeho řízení bylo přenecháno v rukou správních rad, jež povětšinou řídili sami Skoti. V předchozích letech navíc došlo k posílení pocitu sounáležitosti obou zemí v době ohrožení Británie za napoleonských válek a díky tomu také k posílení britské identity Skotů (Hutchison 2005: 187–189).

Nesouhlas s unií se ve formě politického nacionalismu, který přichází po dlouhém období spíše kulturního a sentimentálního nacionalismu let následujících po jakobitských vzpouřách, se začíná objevovat během 40. let a to právě z důvodu obav z vývoje ve Spojeném království, který nasvědčuje, že Skotsko postupně díky modernizaci a centralizaci ztrácí svou identitu a čím dál více splývá s Anglií. Obavy z tohoto vývoje události projevovaly jen nepočetné menšinové skupiny v rámci skotské společnosti a jejich důvody se od sebe značně lišily. Konkrétně šlo o obchodníky z měst, kteří měli pocit, že britský parlament nevěnuje dostatek času a pozornosti skotským záležitostem, některé literáty z Edinburghu vyzývající ve svém díle slavnou skotskou minulost a radikály, kteří nesouhlasili s anglikanizací Skotska a protestovali proti nelichotivému způsobu, jakým byl jejich národ vnímán a prezentován v anglickém tisku (Hanham 1969: 72–73).

Po větší efektivitě správy skotských věcí jako první volá edinburský reverend Svobodné církve James Begg, který volá po národním obrození Skotska, po opětovném ustanovení skotské vlády a posílení skotského zastoupení v parlamentu ve Westminsteru, nicméně nevyhýbá se ani myšlenkám na zřízení skotského parlamentu

(Hanham 1969: 74–75). Záhy se za jeho podpory vytváří první úspěšné nacionální hnutí *Scottish Rights Society*, jemuž se daří získat podporu v městských radách skotských měst a početné stoupence, pro které se stala pořítkem nespokojenost se způsobem, jakým britská vláda spravuje skotské záležitosti. Většina námitek pak spočívala v neefektivitě a pomalosti administrativy ve Skotsku, nedostatečné zastoupení Skotů v britském parlamentu a také nízká úroveň výdaje z daňových příjmů, které vláda utrácela ve skotských městech v porovnání s městy anglickými. Toto hnutí, které není nikterak radikální a spíše nežli po samostatnosti, volá po určité formě devoluce, nicméně nemá dlouhého trvání a rozpadá se po pouhých třech letech fungování a rozpadá se začátkem Krymské války roku 1856, které bylo Spojené království Velké Británie a Irska aktérem (Sutner 1976: 20–21).

4.2. Boj za skotskou autonomii (1885-1914)

4.2.1. Ekonomická situace

V ekonomice Skotska se v období před vypuknutím první ze světových válek výrazně projevují ty samé obtíže, které se zde objevovaly již v polovině 19. století. Ekonomika zde závisela na odvětvích průmyslu, která byla úzce vymezená, stejně jako potenciální zákazníci pro produkty, které zde vznikaly. Aby si Skotsko udrželo konkurenceschopnost na mezinárodních trzích, užívalo obchodní strategii zahrnující udržování mezd na velmi nízké úrovni, což přispívalo k tomu, že se zde téměř nerozvíjel vnitřní trh a úspěch skotské ekonomiky se tak odvíjel od exportu zboží do zahraničí. Toto opět vedlo k tlaku na udržení nízkých mezd a takto se celý okruh skotské produkce zacyklil. Přesto zde existovala naděje, že se ekonomika dokáže více vyvážit, pokud se budou dál rozvíjet nové obory, které představovala výroba aut či

chemický průmysl, ale tato naděje mizí spolu s válkou roku 1914, neboť se díky ní veškerá pozornost a zdroje ubírají zpět směrem k tradiční skotské produkci (Finlay 2004: 8–9).

Navíc tato doba s sebou, zdá se, přináší i problémy týkající se postupně docházejících zásob nerostných surovin, a se začátkem 20. století se ve Skotsku přistupuje k uzavírání dolů na západě země a narůstá závislost na rudě dovážené ze zahraničí. Před vypuknutím války se zdá, že je situace stále v hospodářství stále stabilní, ale již se začínají objevovat náznaky toho, že blízká budoucnost se nemusí vyvíjet pro Skotsko dobře – některé z loděnic se dostávají do velkých finančních potíží a i podíl skotského průmyslu na britské produkci oceli pomalu začíná klesat (Hutchinson 2005: 190–191).

4.2.2. Politická situace

Spolu s rokem 1868 přichází další volební reforma a právo volit přechází, ač s jistými omezeními¹⁴, také do rukou dělnické třídy, která se rázem stává většinou elektorátu v zemi a předznamenává úpadek vlivu konzervativních aristokratických politiků ve Spojeném království. Konzervativní strana ze sebe nedokáže setřást pověst strany, která nehájí zájmy lidu, ale spíše své vlastní či bohatých velkostatkářů a je spojována s korupcí. Úspěchy tak slaví spíše Liberální strana, která daleko lépe dokáže přitáhnout podporu nové střední třídy, obzvláště pod vedením Williama Gladstonea, který ve své kampani dokáže oslovit masy a značné podpory se mu dostává právě ve Skotsku, odkud pocházeli jeho rodiče. Jeho série projevů zde mu nakonec dokonce pomáhá ve volbách zvítězit a znovu se tak vrátit na post ministerského předsedy.

Krátce po přijetí třetího z volebních zákonů roku 1884 se na britské i lokální skotské politické scéně objevuje Labouristická strana, ta je ale v této době velmi slabá a dokáže

¹⁴ Volební právo bylo omezeno na dospělé muže, kteří vlastnili či si pronajímali byt alespoň v hodnotě deseti britských liber.

získat do roku 1914 jen tři ze skotských křesel v britském parlamentu. Kromě jediné výjimky voleb v roce 1900, které probíhaly za búrské války a ve kterých se poprvé od roku 1832 podařilo vyhrát všeobecné volby ve Skotsku konzervativcům, se zde u moci pevně drží liberálové, kteří uzpůsobili své tradiční volební programy tak, aby byl kladen větší důraz na aktuální problémy, jakými byla sociální politika, zlepšení zdravotní péče či vzdělávání (Cowan – Finlay 2000: 106–111).

Velké podpory se myšlenkám skotské autonomie dostalo od členů a stoupenců Liberální strany a sympatie jim vyjadřovali i uvnitř nově vzniklé skotské labouristické strany, která ji prosazovala s pomocí masivních kampaní po pro ni úspěšných volbách v letech 1906 a 1910, a které se podařilo pro ni získat velkou podporu tím, že ji ve své agitaci spojovali s možností prosadit úspěšnou sociální reformu a do jisté míry také s nacionalismem.

4.2.3. Secesionistické projevy a tendence

Konec 19. století byl obdobím, kdy se mění pohled na roli státu a jeho zodpovědnost vůči občanům. Na stát byly kladeny čím dál větší nároky a stávající britský systém, který se musel intenzivně zabývat zahraniční politikou a záležitostmi impéria, byl vnímán jako neuspokojivý, neboť nedokázal efektivně řešit problémy domácí politiky, které s sebou přinášela moderní doba. Úřad pro Skotsko byl, stejně jako ostatní výbory, které se skotskou problematikou zaobíraly, obsazen skotskými úředníky a nadále trvala i nezávislost skotského právního, vzdělávacího a církevního systému, tudíž většina obyvatel ve Skotsku neshledává secesi z unie jako optimální řešení (Cameron 2010: 61–63).

Roku 1885 dochází k vytvoření úřadu ministra pro Skotsko, nicméně ukazuje se, že se nejedná o příliš vhodné řešení. Tato pozice nejprve není ani brána jako součást vládního kabinetu, a i když je tento problém napraven roku 1892, přesto nedojde ke zlepšení efektivity přístupu vlády ke správě Skotska, neboť ministerská kancelář se nachází

v Londýně mimo dosah a kontrolu těch, které měla zastupovat. Navíc tuto funkci obsazovala ta ze stran, která zvítězila v britských volbách, a tento ministr tak nepředstavoval vůdčí osobnost mezi skotskými poslanci, ani nereflekoval přání skotských voličů (Sunter 1976: 22).

Proto se v polovině 80. let začíná čím dál častěji skloňovat ve Skotsku otázka získání autonomie (*Home Rule*). Úspěchy britských dominií ve spravování svých domácích záležitostí navíc k názorům, že by stejný model mohl začít fungovat i v rámci samotného Spojeného království, v jehož rámci podobné tendence vykazovali také irští nacionalisté. A právě irské snahy o získání autonomie, pro kterou se vyslovil i premiér Gladstone, vedly do značné míry ke zpopularizování myšlenky na autonomii i v samotném Skotsku, kde byla založena v roce 1886 Asociace pro skotskou autonomii (*Scottish Home Rule Association*). Tato ani další organizace nicméně neprosazují vyhlášení skotské nezávislosti, ale spíše reformu stávajícího uspořádání. Vláda na požadavky nacionalistů opět reaguje a tentokrát vytváří *Scottish Grand Commitee*, která má situaci řešit, ale ta trpí stejnými problémy jako úřad již dříve zmíněného ministra pro Skotsko (Donnachie –Hewitt 1989: 93).

Návrhy na zákony, které by umožnily skotskou autonomii, jsou pak opakovaně předkládány ve Westminsteru, ale přes podporu skotských poslanců se nedostanou nikdy úspěšně k poslednímu čtení. Nejbližší schválení je tento návrh roku 1913, kdy je za vlády premiéra Asquitha z řad liberální strany představen v dolní sněmovně spolu s obdobným zákonem, který by autonomii zaručoval Irsku, ale snad i částečně právě kvůli tomuto spojení, jsou oba zákony opozicí odloženy. Zda by byl tento návrh nakonec opravdu schválen, není jisté, nicméně šance prosadit vytvoření samostatného skotského parlamentu, ač byla největší, zmizela spolu s vypuknutím první světové války roku 1914 (Sunter 1976: 23–34).

4.3. Vytvoření Skotské národní strany (1914 -1939)

4.3.1. Ekonomická situace

Po dobu probíhající války, se ze Skotska, především pak z industriální oblasti podél řeky Clyde, stává jedna z nejvýznamnějších oblastí, co se týče produkce válečného materiálu a loďstva. Takovýto typ výroby se dokázal navýšit a přizpůsobit se vojenským potřebám, ale tato racionalizace výroby se zaměřila jen na ty sektory, kterých země ve válce přímo využívala a u těch, které nebyly pro armádní použití nezbytné, tak žádný posun tímto směrem nenastává. Po válce se ve Skotsku dostavuje krize, neboť válka znamenala ztrátu trhů pro skotské uhlí a textilie a s koncem války se problémy rozšiřují i na stavbu lodí a s tím spojenou produkci oceli. V Anglii v té samé době vypadá situace příznivěji, protože zde se podařilo po válce začít ekonomiku revitalizovat zavedením nových oborů průmyslu, které se specializovali na výrobu spotřebního zboží (Cowan – Finlay 2000: 141–142).

Na celé Spojené království ale i tak koncem dvacátých let dopadají důsledky Velké hospodářské krize. Ta má vážnější a intenzivnější průběh právě ve Skotsku, kde úroveň nezaměstnanosti dramaticky narůstá a postupně je až dvojnásobná oproti Anglii. Staré tradiční obory skotského průmyslu sice později začnou znovu prosperovat, opět se tak ale děje především z důvodu nárůstu poptávky ve zbrojení před blížící se válkou s hitlerovským Německem. S příchodem Velké krize dochází k nutnému snižování veřejných výdajů, a proto se jen těžko hledají finanční prostředky, s jejichž pomocí by bylo možné řešit sociální problémy, které zemi trápí nejvíce: nedostatek bydlení spolu s nedostatečnou úrovní zdraví obyvatelstva, což jsou oblasti, kde Skotsko velice výrazně zaostává ve srovnání s Anglií i Walesem, kam směřuje masivní vlna vnitřní migrace Skotů hledajících zde lepší ekonomické a sociální podmínky pro život.

Nedostatek pracovních sil vedl k nárůstu mezd a posílení postavení dělnické třídy jako celku a když se pak později někteří z majitelů továren a pozemků snažili na nedostatku a na změněných podmínkách v době války profitovat, kupříkladu zvyšováním nájemného, vede to k masovým demonstracím, výraznému nárůstu vlivu odborů a šíření myšlenek socialismu mezi dělníky. Centrem socialistických idejí se stává silně industrializovaná oblast kolem řeky Clyde, především pak největší město tohoto území, kterým bylo Glasgow. Právě zde se konaly masové organizované dělnické protesty nejen během válečných let, ale i krátce po nich, a dokonce panovaly obavy, že by toto město mohlo být dějištěm pokusu o bolševickou revoluci uvnitř Spojeného království (Cowan – Finlay 2000: 137–139).

4.3.2. Politická situace

Zpráva o začátku války s Německem se ve Skotsku dočkala pozitivního přijetí a následoval ji příliv dobrovolníků, kteří chtěli narukovat do britské armády. Většina z těch, kdo vstoupili do armády, byli mladí lidé z generace, která s výjimkou Búrské války žádnou jinou válku ve svém nezažila, a její vítězný konec z pohledu Britů dodával pocit optimismu, že se tak stane i v případě této nové války. Na rozdíl od války ve vzdálené Jižní Africe byl zde nepřítel bližší a více známý, což vedlo k pocitu aktuálního ohrožení možnou invazí a posílení pocitu britské identity, který se zdál být na ústupu během kampaní za autonomii, které v Irsku a následně i Skotsku probíhaly před válkou. Většina z mužů, kteří se rozhodli vstoupit do armády, byli přitom nezaměstnaní dělníci, pro které služba znamenala zároveň jistotu stálého příjmu. Celkem narukovala zhruba polovina mužů ve věku mezi 18 až 45 lety, což představovalo přes 690 tisíc branců. (Finlay 2004: 2–8).

Nárůst vlivu dělníků během trvání první světové války vedl k vychýlení moci směrem doleva v rámci politického spektra. Liberální strana, která do té doby zastávala funkci strany hájící zájmy dělníků, ztratila jejich podporu poté, co liberální vláda potlačuje

dělnické protesty, a stává se terčem kritiky kvůli způsobu, jakým vedla válku. Stranou navíc na lokálních i britské úrovni zmítají vnitřní spory a část nespokojených pokrokovějších liberálů odchází do řad labouristické strany, která postupně liberály v britské politice zcela nahradí. Stejně jako labouristé těžili z podpory mas dělníků, strach z nástupu socialismu v zemi naopak vedl voliče z řad střední třídy k podpoře konzervativců spíše než slábnoucích liberálů, kteří po radikálním potlačení Velikonočního povstání v Irsku, přišli také o své tradiční voliče z řad irských přistěhovalců (Finlay 2004: 24–30).

Další z řad reforem rozšiřujících volební právo přichází na řadu roku 1918 a téměř ztrojnásobuje dosavadní elektorát v zemi, když se práva volit nyní dostává každému muži staršímu 21 let a ženám starším než 30 let. Nicméně oproti očekávání ve volbách, konajících se ten samý rok v ovzduší euforie a patriotismu po vyhrané válce, vítězí se značnou převahou konzervativní unionisté.

Labouristé, kteří dříve byli hlavními propagátory skotské autonomie, od tohoto programu v poválečném období upouští, protože mají obavu, že bez pomoci z britských zdrojů by Skotsko nebylo schopné zvládnout své značné ekonomické a sociální potíže, a proto se na politické scéně záhy objevuje první nacionalistické uskupení, které si klade za cíl prosazovat důsledně skotské zájmy. Obecně je zřejmé, že nacionalistické tendence ve Skotsku rostou spolu s pocitem, že je Skotsko zanedbávané centrální vládou, která aby se vyhnula potenciální nepokojům, snaží se situaci uklidnit vytvořením Skotské rady (*Scottish Council*), která má pomoci zlepšit a ozdravit skotskou ekonomiku. Koncem třicátých let pak konzervativci posilují pravomoci ministra pro Skotsko a úřad pro Skotsko přesouvají z Londýna do skotského města Edinburghu.

4.3.3. Secesionistické projevy a tendence

Období mezi dvěma světovými válkami je významným předělem pro skotský nacionalismus, neboť právě toto je chvíle, kdy vznikají politické strany soustředící svoje úsilí do obhajování národních zájmů Skotska. Po roce 1918 mnozí předpokládali, že

dojde ke vzniku parlamentu v Edinburghu, a většina skotských zástupců v britském parlamentu této myšlenky vyjadřovala svou podporu. Ale jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, když dojde na skutečné čtení zákona, který měl vznik této instituce zajistit, labouristé, kteří jsou nejsilnější stranou ve Skotsku té doby, jej nepodpoří kvůli obavám z dopadu takového kroku na ekonomickou situaci.

Roku 1928 je proto několika nacionalisticky skupinkami založena Národní strana Skotska (*National Party of Scotland*), která se jen o šest let později spojuje se Skotskou stranou (*Scottish Party*). Spojením těchto dvou uskupení vzniká strana, která hraje v dalších dekádách čím dál větší roli ve směřování Skotska směrem k devoluci a blížícímu se referendu o nezávislosti, a to Skotská národní strana (*Scottish National Party*, dále jen *SNP*). Od spojení těchto dvou stran se očekávalo, že dá impuls k prosazení dávného plánu k zavedení skotské autonomie, ale volební výsledky ve volbách roku 1935 zdaleka nesplynily očekávání. Důvody neúspěchu mohlo být, že nacionalisté nedokázali voliče, v ekonomickou krizi silně zasaženém Skotsku, přesvědčit o tom, že by právě oni byli schopni tuto situaci efektivně napravit, stejně jako fakt, že ani uvnitř samotné SNP nepanovala jednota, co se týče cíle, kterého chtěla dosáhnout.

Docházelo zde totiž ke konfrontaci separatistů toužících opustit unii a umírněnějšího křídla federalistů, jejichž avizovanou metou bylo vytvoření skotského parlamentu, který by ale neměl kontrolu nade všemi oblastmi politiky a kupříkladu zahraniční a obrannou politiku by ponechal v rukou centrální vlády ve Westminsteru. Obě skupiny se nakonec rozcházejí roku 1942, kdy federalisté vedení Johnem MacCormickem SNP opouštějí a zakládají Skotský konvent (*Scottish Convention*), který se rozhoduje zůstat stranou parlamentní politiky a působí spíše jako nátlaková skupina (Begg – Stewart 1971: 137–139).

4.4. První úspěchy nacionalistů (1945-1967)

4.4.1. Ekonomická situace

Za války dochází ve Spojeném království k úplné mobilizaci a i po jejím skončení stát dozoruje v podstatě každý aspekt lidského života. Toto se samozřejmě výrazně týká také ekonomiky, kde se britská vláda snaží předejít problémům se vzrůstajícím skotským nacionalismem zavedením plánování za dozoru expertů tak, aby ekonomika nadále tolik nepodléhala výkyvům volného trhu. Konečně tak dochází k dlouho očekávané diverzifikaci skotského průmyslu a skotská ekonomika se stává méně závislou na těžkém průmyslu, který zde po desetiletí zcela dominoval. Právě těžký průmysl zde po válce prosperuje, neboť postrádá ve válkou poničené Evropě konkurenci a díky tomu Skotsko zažívá období velmi nízké úrovně nezaměstnanosti a poklesu vlivu odborů. Záhy se ukazuje, že tento jev je pouze dočasný a již ve druhé polovině padesátých let v rámci růstu ekonomiky začíná Skotsko opět značně zaostávat za britským průměrem a doplácí tak na to, že se stále neuskutečnila modernizace v rámci tradičního průmyslu a že se spotřební zboží musí dovážet ze zahraničí (Finlay 2007: 204–207).

Druhá světová válka se zdaleka nedočkala atmosféry entuziasmu, která provázela počátek války předchozí. Kvůli obavám z možného velkého počtu obětí z řad civilistů byla uskutečněna evakuace obyvatel, především dětí, z měst na venkov. Díky ní se v plné míře ukazuje chudoba a deprivace, které ve Skotsku panují u obyvatel pocházejících z dělnické třídy a rozdíly, které panují mezi jednotlivými třídami vzájemně. Roku 1942 se touto problematikou zabývá Beveridgeova zpráva, jež je impulsem, který ve Velké Británii nastartuje pozdější poválečný systém welfare státu, který má v plánu zaručovat ekonomické a sociální blaho tamním občanům “od kolébky až po hrob”. Ve Skotsku bylo nadšení, které tento plán vzbuzuje o to větší, že právě tady

byly ekonomické problémy nejzávažnější. Nedostatek míst k bydlení a přelidnění se daří řešit budováním sídlišť a panelových domů ve velkých městech a o špatné zdraví Skotů se pomáhá starat nově založená NHS (*National Health Service*) roku 1948 (Cowan – Finlay 2000: 160–163).

Britská vláda ve Skotsku utrácí více peněz ze státního rozpočtu, nežli v jiných částech Spojeného království, zatím co naopak příjmy z daní do státní kasy jsou menší. Děje se tak kvůli snaze britských politiků zavést určitou uniformitu standardů na celém státním území a s tím související snahou stimulovat ty oblasti, které podávají v ekonomice horší výkon. Kritici tohoto přístupu ale tvrdí, že přijímané zákony nejsou adekvátní a pro Skotsko optimální, protože zvyšují závislost země na centrální vládě.

4.4.2. Politická situace

Po porážce nacistického Německa se pomalu vytváří konzumní společnost, která se začíná stavět proti politice potravin na příděl, jak ji prosazuje labouristická strana, a unionisté se navíc snaží prosadit i díky kladení důrazu na nacionalistické cítění v zemi tvrzením, že znárodnění skotských podniků znamená, že nad nimi Skoti zcela ztratili moc a kontroluje je nyní Londýn. Britská společnost se po válce více otevírá a narůstá v ní sociální mobilita mezi třídami, což znamená nové možnosti především pro dělnickou třídu. Ve Skotsku se k tomuto dění přidává ještě impuls nacionální, který se projevuje tím, že postupně než labouristům poskytují podporu SNP, především se to týkalo mladých lidí a lidí nespokojených se stávajícím řádem obecně (Hassan 2011: 367).

Doba přicházející po válce, kdy nastává čas všeobecných zásahů vlády do ekonomiky i sociální problematiky, je ve Skotsku přijímána poměrně pozitivně a to z prostého důvodu, že Skotsko zaostává téměř ve všech oblastech, ať již šlo o míru nezaměstnanosti, boj s chudobou či snaha o zlepšení podmínek pro bydlení a zdraví

obyvatel. Zároveň je to právě toto období, které je v podstatě koncem britského impéria. Krátce po skončení války dojde v roce 1945 k vyhlášení nezávislosti Indie a v průběhu dalších let se přidávají také další britské kolonie. Pro Skoty to představuje významnou ztrátu, neboť jak jsem uvedla již dříve, impérium pro ně mělo podstatný význam a podpora, kterou mu vyjadřovali po dobu jeho trvání, byla nesrovnatelná kupříkladu s přístupem Irů (Pittock 2008: 15–16).

4.4.3. Secesionistické projevy a tendence

V období krátce po druhé světové válce se ukazuje, že skotští nacionalisté ještě nemají tolik sil a podpory, aby dokázali ve volbách konkurovat tradičním zavedeným politickým stranám. Nicméně to, že se skotská společnost začíná otázkami budoucnosti Skotska a změnami jeho stávajícího postavení v zemi více zajímat, se jasně projevilo díky sérii Skotských národních shromáždění (*Scottish National Assemblies*), které v letech 1947, 1948 a 1949 svolává Skotský konvent. Díky třetímu z nich je totiž zavedena Skotská úmluva (*Scottish Covenant*), jakýsi pakt, jehož signatáři dávali svým podpisem najevo souhlas s vytvořením skotského parlamentu.

Do roku 1950 se podařilo získat podpisy téměř dvou milionů Skotů, což představovalo značnou část obyvatel tehdejšího Skotska. Přesto se ale vůdcům této iniciativy nepodařilo dosáhnout jednání s labouristickou vládou ani představiteli opozice a proto postupně upadá v zapomnění a jedinou reakcí, kterou její existence vyvolala, bylo roku 1951 jmenování ministra pro Skotsko spadajícího přímo pod vládní kabinet a jeho zástupce, který se měl věnovat problematice zemědělství. Byla také jmenována zvláštní královská komise (*Royal Commission on Scottish Affairs*), která měla podat zprávu o pozici a funkci britské vlády ve Skotsku (Begg – Stewart 1971: 140).

Ustanovení této komise svědčilo do jisté míry o důležitosti hledání řešení zhoršujících se vztahů mezi Anglií a Skotskem a začíná být evidentní, že dříve či později bude muset dojít k zásadní revizi dosavadních vztahů v rámci unie (Burrell 195: 359).

4.5. Rostoucí úspěchy SNP a dvě referenda o devoluci (1967-1999)

4.5.1. Ekonomická situace

Období po druhé světové válce bylo zaměřené na centrální plánování a státní intervence do ekonomiky. Po jistou dobu tato strategie zaměřená na vytvoření plné zaměstnanosti, nárůst mezd a budování státu blahobytu slavila úspěch. Nicméně se posléze v průběhu 60. let ukazuje, že Skotsko není připraveno na tlak, který je na něj vyvíjen prostřednictvím centralizované ekonomiky a přívalu zahraničního kapitálu. Skotská ekonomika tak začíná opět brzy zaostávat za britským průměrem. Tuto situaci pomůže do jisté míry zmírnit díky objevu ropy v Severním moři, jež měl za následek vylepšení špatné úrovně nezaměstnanosti, která pomůže Skotsku částečně dohnat rozdíl mezi tamním HDP a průměrným HDP Spojeného království, ale výrazným přínosem značné příjmy z ropných ložisek pro skotskou ekonomiku nepředstavují, neboť jsou směřovány do státní pokladny (Pittock 2008: 29–35).

Další výrazný milník tohoto období představovalo jedenáct let konzervativní vlády Margaret Thatcherové, která se stává premiérkou v květnu 1979. Ta upouští od mnoha poválečných ekonomických opatření a pouští se do četných radikálních změn. Omezila moc do té doby značně privilegovaných odborů a posléze přistoupila k privatizaci některých průmyslových odvětví, která byla znárodněna vládou na nátlak odborů v období po druhé světové válce, a která byla díky vysokým nákladům a nízkým příjmům pro britský rozpočet značnou zátěží. Těmito reformami se podařilo snížit veřejný dluh a omezit přímé daně, ale propad na burze roku 1987 a následný příchod hospodářské recese tento trend zastavuje a i samotná Thatcherová odchází po vnitřních nepokojích uvnitř konzervativní strany z premiérské funkce roku 1990 (Johnson 1995: 313–317).

Po krátké ekonomické recesi se k moci dostávají po dlouhé době labouristé v čele s Tony Blairem a ekonomická situace se do poloviny 90. let značně stabilizuje, o čemž

svědčí i fakt, že Skotsko v této době snese srovnání s průměrem Evropské unie ve všech socio-ekonomických faktorech (Finlay 2007: 214).

4.5.2. Politická situace

Na konci 60. let dochází k devalvaci britské měny a spolu s ní je zřejmé, že labouristická vláda nedosahuje výrazných úspěchů se svým systémem plánování a redistribuce. Víra voličů v ní začíná klesat a jejich hlasy ze značné části přebírají skotští nacionalisté. Těm velmi výrazně pomáhá objev ropných ložisek v Severním moři a krize související s ropným šokem roku 1973. Když se k těmto okolnostem přidá krize MMF roku 1976, je viditelné, že všechny tyto události škodí britské sociální demokracii a naopak pomáhají se ziskem hlasů SNP, která těží do jisté míry z úpadku britské ekonomiky, politických institucí a významu. Zdá se, že voliči u SNP hledají bezpečí a jistoty, které již nedokážou najít u celobritských institucí (Hassan 2011: 367).

Po neúspěchu prvního referenda ustupuje na jistý čas otázka vzniku autonomního skotského parlamentu do pozadí, což nicméně neznamená, že by zcela zmizel. Vlády ve Spojeném království se ujímá konzervativní strana v čele s Margaret Thatcherovou, které se brzy stává ve Skotsku značně nepopulární postavou, díky přesvědčení, že premiérka svým jednáním Skotsko upozaduje a Skoty považuje za druhořadé občany, což je názor, jemuž v průzkumech vyjádřilo podporu celých 77 % dotázaných. Obrovskou vlnu nevole způsobila snaha Margaret Thatcherové zavést ve Skotsku v celé Británii nepopulární daň z hlavy (*poll tax*) a to o celý rok dříve než v Anglii. Nadále také upadá podpora konzervativní strany jako celku u skotských voličů, až roku 1997 dojde k situaci, že zde konzervativci nezískají ani jeden mandát. K této situaci nicméně dochází v době, kdy konzervativci v Anglii naopak posilují a ukazuje se tak, že dochází k prohlubování odchylky mezi britskými a skotskými politickými trendy, což je jev, který začíná být patrný již v průběhu 60. let (Cameron 2010: 321–323).

Po odchodu Margaret Thatcherové v britských volbách vítězí Labour Party vedená Johnem Smithem a posléze Tonym Blairem, která vyslovila souhlas s nastolením procesu devoluce, jestliže se toto ukáže jako přání skotského lidu, a tím se jim podařilo utlumit nacionalistické tendence, které se během konzervativní vlády projevovaly.

4.5.3. Secesionistické projevy a tendence

Ve Skotsku, stejně jako ve Walesu, v průběhu šedesátých let začíná narůstat pocit, že jsou součástí země, která upadá a spolu s tímto pocitem zde sílí také podpora secesionistických snah nacionalisticky orientovaných stran. Do značné míry zde hraje roli také fakt, že integrující se Evropa už nepředstavuje tak vysoce konkurenční prostředí jako doposud a že i malé státy, mezi které by Skotsko a Wales patřili, kdyby Spojené království opustili, patřili, dokáží v takových podmínkách prosperovat. SNP začíná projevovat náhlý růst popularity po roce 1962, kdy se jejího vedení ujímá Ian Macdonald. Tomu se podaří po pouhých šesti letech v jejím čele zvednout členskou základnu z počtu 2000 členů na 120.000, což je nárůst, který nemůžeme najít u žádné z jiných politických stran ve Velké Británii. V této době je SNP v podstatě protest stranou, která hraje velkou roli v rámci protestů proti Vietnamské válce a proti nukleárnímu zbrojení, ale spolu s rozčarováním spojeným s britskou vládou, které v této době ve společnosti zavládne, dochází k prvním větším úspěchům nacionalistů ve volbách do parlamentu (Marr 2008: 442–445).

Nejprve je SNP úspěšná na lokální úrovni v obecních volbách a brzy dojde také k prvnímu zisku mandátu v dolní sněmovně, který v doplňujících volbách získala Winnie Ewingová. Ta o něj sice záhy přichází, ale podpora nacionalistů ve volbách vystoupala v průzkumech veřejného mínění až na 30% a obě hlavní britské strany jsou nuceny na tuto skutečnost reagovat a zahrnout do svých programů opatření, která řeší otázku *možné* skotské autonomie. Nicméně ve volbách roku 1970 SNP dosáhne 11% hlasů, což je sice její nejlepší výsledek v historii, ale zdaleka nenaplnuje jejich očekávání (Pittock 2008:57–58). Ukázalo se, že strana byla schopná velkého růstu, ale

že tento vývoj nemusí být konstantní, ba naopak může docházet k výkyvům a SNP by mohla začít znovu podporu a voličské hlasy ztrácet.

Objev významných nalezišť ropy v Severním moři v letech 1969 a 1970 znamenal pro Skotskou národní stranu velmi zásadní událost, neboť to jakým způsobem dokázala toto téma uchopit a dostat do popředí zájmů na politické scéně ve Skotsku i v rámci Spojeného království je považováno za jeden z jejích největších úspěchů. SNP spustila kampaň *It's Scotland's Oil* roku 1972 a ukazuje, že ekonomická otázka může hrát zásadní roli, co se týče prosazování nacionalistických zájmů. Také právě díky kampani, jejímž dalším frekventovaným heslem bylo Bohatí Skoti nebo chudí Britové? (*Rich Scots or Poor Britons?*) dosáhne SNP nebyvalého triumfu ve volbách roku 1974, kdy dosáhnou v únoru 22,5% hlasů a získají tak sedm mandátů a v ten samý rok v říjnu, kdy se volby opakují, dokonce ještě své zisky navyšují na 11 křesel díky podpoře 30,7% skotského elektorátu (Levy 1990: 35–36).

Události této doby vzrůstajícího významu nacionalistů nakonec vrcholí konáním prvního referenda o devoluci v roce 1979. Vláda labouristické strany tímto krokem reaguje na nárůst popularity SNP kvůli obavám, že by další nárůst skotského nacionalismu mohl vést až k rozpadu unie. V jejich návrhu zákona *Scotland Act 1978* bylo navrženo vytvoření Skotského shromáždění, které by nicméně mělo jen velmi omezené pravomoci. Proto nakonec nenachází dostatečnou podporu u voličů, jejichž účast měla dle Cunnighamova dodatku, obsaženém v zákoně přesáhnout 40%, a ani mnozí z představitelů samotné SNP nejsou přesvědčeni, že toto je správná cesta, kterou by se mělo Skotsko vydat, protože existuje možnost, že se obyvatelé Skotska s takovým stavem spokojí a nebudou dále podporovat konečný cíl této strany, kterým je nezávislost.(podpora nezávislosti od referenda 1979 viz Příloha č. 3: Graf podpory nezávislosti)

Ve druhé polovině 80. let se zvedá ve Skotsku vlna národního cítění, která do popředí dostává vnímání skotské národní identity na úkor identity britské. V souvislosti s tím začíná znovu ožít myšlenka na získání skotské autonomie, navzdory debaklu prvního referenda. Určitou roli zde podle mnohých politických komentátorů, mohl hrát také

slavný film *Statečné srdce*, který portrétuje Williama Wallace jako hrdinu bojujícího za nezávislé Skotsko. Popularitu tohoto snímku každopádně využívá i SNP ve svých kampaních a nábořech nových členů. O vlivu filmu Mela Gibsona můžeme pochybovat, každopádně ale ve Skotsku dochází již před jeho uvedením k nárůstu občanského nacionalismu. Občanská společnost neměla mnoho příležitostí promlouvat do způsobu vládnutí konzervativní strany a tak její jednotlivé složky jako byla církev, odbory a místní vláda vedou vlastní kampaně proti vládní politice.

V rámci občanského nacionalismu byla zdůrazňována příslušnost jedinců ke komunitě a jejím sdíleným občanským hodnotám, oproti etnickému původu či jazykové příslušnosti. Tento nacionalismus přijímá za své hodnoty, které byly prosazovány v rámci celého Spojeného království v době po druhé světové válce, jako jsou intervence státu, státem řízené instituce a hodnoty sociálnědemokratického charakteru, toto všechno přispívalo k udržení debat o budoucnosti skotského při životě po celá 80. léta (Finlay 2004: 373–376).

Nový skotský parlament byl nakonec opravdu vytvořen, a to na základě úspěchu hlasování skotských občanů v druhém referendu roku 1997, ve kterém se pro jeho vytvoření vyslovilo více jak 74% hlasujících a 63% vyslovilo souhlas s tím, aby tento parlament omezené pravomoci pro úpravu daní (+3/-3%). V tomto případě byl Cunnighamův dodatek dodržen, neboť se hlasování v referendu zúčastnilo více než 60% skotského elektorátu (Rivera 2013). Mezi pravomoci skotského parlamentu patří hlavně záležitosti týkající se zemědělství, školství, kultury, dopravy, turismu, místní správy a práva a pořádku.

5. SOUČASNÁ DEBATA O SKOTSKÉ NEZÁVISLOSTI (2007-2013)

5.1. Ekonomická situace

Ekonomická otázka je velice důležitá v současné debatě o skotské nezávislosti, neboť obě strany – ti, kteří podporují nezávislost, tak i její odpůrci, používají velice často ekonomické argumenty na podporu svých stanovisek. Skotská vláda vydala kupříkladu spis, na kterém porovnává ekonomické údaje Skotska a Spojeného království jako celku, aby ukázala, že Skotsko je, co se týče veřejných financí na tom lépe. Z údajů, které jsou zde uvedeny tak kupříkladu vyplývá, že veřejné výdaje ve Skotsku jsou 42,7 % HDP, což je nižší hodnota nežli v celém Spojeném království a většině původních 1 zemí EU, či že ve Skotsku je vyšší příjem z daní na osobu konstantně již od roku 1980 (The Scottish Government 2013: 26).

Nicméně je zřejmé, že Skotsko dohání některé ztráty, které má na zbytek Spojeného království, například co se týče pevninských příjmů (*Onshore revenues*), s pomocí peněz z ropných nalezišť v Severním moři. Tyto naleziště ale budou jednou vyčerpány a Skotsko zatím nemá příliš zkušeností s plánováním samostatné a udržitelné ekonomiky, neboť většina takových záležitostí se řešila a řeší na úrovni britského parlamentu (Johnson – Phillips: 28–29).

5.2. Politická situace

Po vzniku skotského parlamentu panovala poměrně velká shoda mezi novou skotskou vládou a britskou vládou ve Westminsteru, a to z důvodu, že první volby v roce 1999 zde vyhrávají labouristé, kteří za sebou nechávají druhou SNP, a vytvářejí první skotskou vládu. Díky tomu, že i v britském parlamentu vládne labouristická vláda, dochází jen k malým střetům mezi oběma institucemi a většina problému se řeší bez

větších problémů a konfliktů. Obdobný výsledek vykazují i druhé z voleb do skotského parlamentu, i v nich vítězí labouristé a v obou případech počet jimi získaných mandátů nedosahuje počtu dostatečného k sestavení většinové vlády. Z tohoto důvodu se labouristé spojují do koaliční vlády s Liberálními demokraty (*Liberal Democrats*). Během této doby hledá SNP nový styl vystupování a novou strategii, jak zapůsobit na voliče. Roku 2004 se po čtyřech letech vrací do vedení strany Alex Salmond, ale jeho styl politiky je jiný než před jeho odchodem a rozdíl spočívá ve faktu, že tentokrát Salmond přichází s pozitivní vizí samostatného Skotska, namísto předchozího upozorňování na vše negativní (Hassan 2011: 369).

SNP poté vítězí ve volbách roku 2007 s velice těsným předstihem před skotskými labouristy a sestavuje menšinovou vládu a tato změna znamená také změnu vztahů mezi skotskou a britskou vládou. Vztahy mezi nimi jsou v této napjaté a plně podezřívavosti, což je také z části zaviněno osobou britského premiéra Gordona Browna a jeho vztahem ke skotským nacionalistům. Ministři skotské vlády v této době sledují především dva cíle a to dokázat, že SNP je schopná zodpovědné a kompetentní vlády v zemi a propagovat myšlenku skotské nezávislosti. Jejich volební program se jim daří částečně opravdu plnit, ale kontroverznější zákony a témata prosadit ze své pozice minoritní administrativy ministři nedokážou (Gallagher 2011: 201–202).

Co se týče otázky skotské nezávislosti, zahajuje SNP v srpnu 2007 kampaň známou jako *National Conversation*. Ta trvá až do listopadu 2009 s cílem stimulovat veřejnou debatu a přitáhnout pozornost k tématu dalšího konstitucionálního vývoje Skotska a prosadit konání referenda k tomuto tématu.¹⁵

Zaměření SNP na prosazení skotské nezávislosti bylo často této straně až na škodu, neboť se zdá, že nedokáže přesvědčit voliče o jejích výhodách a přichází tak i o možnost najít koaliční partnery v ostatních stranách, které se staví proti jejím secesionistickým snahám. Ale pokud by se strana vzdala snahy o získání nezávislosti, znamenalo by to pro ni určitou krizi identity, neboť je to hlavní cíl této strany od jejího

¹⁵ SNP zde nabízí tři možná řešení pro budoucnost země: uchování úrovně devoluce stanovené zákonem o Skotsku z roku 1998, rozšíření devoluce a pravomocí ve prospěch skotské vlády a parlamentu, které by mohlo zahrnovat fiskální autonomii a konečně úplnou skotskou nezávislost (Scottish Executive).

samého počátku v meziválečném období a navíc by jí hrozila vnitřní krize a odchod fundamentálních členů strany, kteří by takovou zásadní změnu nepřijali (Gallagher 2011 205-206).

Ač se SNP nepodařilo vyvolat již zmiňované referendum a plány SNP také značně narušuje finanční krize roku 2008, po níž začínají ztrácet podporu ve prospěch svých hlavních konkurentů labouristů, dokáží nacionalisté tento trend odvrátit a získat ve volbách roku 2011 přesvědčivý počet voličů a sestavit se 69 mandáty většinovou vládu. Tyto úspěchy mají původ v nebývalé popularitě a efektivním vedení strany předsedy SNP Alexe Salmonda a v dobře zvládnuté profesionální kampani SNP. Oproti tomu skotští labouristé, kteří zde vládli předtím, postrádali jak prvek silného vůdce, tak efektivní kampaň. SNP dokázala vyhrát mezi všemi věkovými skupinami, třídami, pohlavími a ve všech 8 regionech, do kterých je Skotsko rozděleno při volbách těch mandátů, které probíhají proporčně systémem dodatečných míst (Hassan 2011: 370).

Moderní skotští nacionalisté používají ve své argumentaci jako hlavní argument pro vystoupení Skotska z unie a vytvoření vlastního nezávislého státu ekonomické důvody. Alex Salmond, který je předsedou SNP, prohlásil, že v prosazování nezávislosti vidí prostředek, s jehož pomocí může posílit skotská ekonomika. Nicméně podpora pro nezávislost mezi voliči je sice výrazná, ale většinou nepřekračuje v průzkumech veřejného mínění hranici 35%, a proto se zdá, že by většina obyvatel Skotska spíše než úplné nezávislosti dala přednost úpravě stávajícího stavu a tudíž ještě většímu rozšíření pravomocí skotského parlamentu v rámci procesu devoluce.

5.2.1. Secesionistické projevy a tendence

Referendum o nezávislosti Skotska se bude konat roku 2014. Na podmínkách, za jakých se bude konat, se shodli britský ministerský předseda David Cameron a skotský první ministr Alex Salmond na setkání v Edinburghu 15. října 2012, kde oba podepsali

dokument zvaný Edinburghská dohoda (*Edinburgh Agreement*). Dohoda určuje, že obě vlády, jak skotská tak britská, budou vzájemně spolupracovat, aby byl parlament v Holyroodu schopen uspořádat hlasování o nezávislosti, díky kterému bude možné dosáhnout co nejvyšších standardů transparentnosti, korektnosti a vhodnosti. Dále je zde určeno, že referendum musí proběhnout do konce roku 2014, ale přesné datum určí sám skotský parlament spolu s volebním právem, formulací otázky, pravidly financování kampaně a dalšími pravidly, které se budou referenda týkat (The Scottish Government 2012). Salmondova vláda od té doby stanovila přesné datum konání referenda na 18. září 2014 a otázka, kterou v jeho rámci budou voliči zodpovídat, bude znít: Mělo by se Skotsko stát nezávislou zemí? Představitelé ostatních britských stran kromě SNP se vyslovili pro zachování unie (Black 2013).

Případný pozitivní výsledek referenda bude mít značné dopady nejen na Spojené království, ale také v obecné rovině, neboť půjde v podstatě o jistý precedent v otázce secesionismu, který vyvolá stále kontroverzní a nezodpovězené otázky toho, které skupiny uvnitř států mají nárok na sebeurčení a za jakých podmínek, a jakými demokratickými prostředky se jim mohou centrální instituce snažit v tomto úsilí zabránit.

6. ZÁVĚR

Pokud porovnáme jednotlivé vlny skotského secesionismu, tak jak byly představeny v předchozí kapitole, můžeme říct, že ač zde dochází k dočasným výkyvům způsobeným aktuálními okolnostmi, podpora skotské secese ze Spojeného království pomalu narůstá.

Do jisté míry je to dáno politickou situací ve Spojeném království a charakterem prosazování této tématiky na britské politické scéně, kdy v prvních dvou zkoumaných obdobích zde nemůžeme najít žádnou relevantní politickou stranu, která by se prosazováním skotských národních zájmů cíleně zabývala, a proto rozhodování o těchto záležitostech záviselo na celobritských politických stranách v rámci unie, přičemž otázkou poskytnutím autonomie Skotsku se zabývala nejprve Liberální, a po jejím zániku Labouristická, strana, která lépe reflektovala sociální a politické trendy ve Skotsku nežli tradicionalistická a prounionistická Konzervativní strana. Nejvýraznějšími událostmi, co se týče odporu vůči unii se Spojeným královstvím, byla jakobitská povstání v 18. století, po nichž následuje dlouhé období relativního klidu. Nicméně bylo by mylné se domnívat, že by ve Skotsku národní cítění v těchto prvních fázích vývoje secesionismu neexistovalo, neboť především lidé z nižších vrstev společnosti proti unii protestovali, ale vzhledem k tomu, že v této době je volební právo výrazně omezeno a dostává se ho jen nejbohatším mužům, kteří ze spojení s Anglií profitují. Proto takovíto lidé nemají mnoho možností jak konkrétně a efektivně dát svůj postoj najevo a nacionalismus se v této době projevuje hlavně jako určité kulturní obrození zdůrazňující skotské tradice, jazyk a kulturu.

Nicméně spolu s postupným rozšiřováním volebního práva se ke slovu dostávají také ti, kteří nečerpají z této situace žádné finanční a politické výhody, což je masa dělnické třídy koncentrovaná v průmyslových oblastech Skotska a horalé ze Skotské vysočiny. Tuto změnu reflektuje mimo jiné vznik labouristické strany, která díky hlasům dělníků sílí natolik, až se jí podaří na politické scéně ve Velké Británii zcela nahradit liberální stranu.

Po neúspěchu prosazování skotské autonomie tradičními stranami se zde roku 1934 etabluje strana SNP, která se postupně profesionalizuje a dokáže oslovit skotské voliče.

Nejmarkantnější nárůst secesionistických tendencí se projevuje na konci 60. a v 70. letech. Spojené království je sice vítězem války, ale ekonomicky je po jejím skončení zcela vyčerpáno. Navíc se přidává postupné rozpadání kdysi slavného britského impéria, které bylo symbolem jeho dřívější ekonomické prosperity a politického významu. Volební úspěchy SNP pak mají za následek návrat otázky vzniku skotského parlamentu do popředí zájmu, a britské strany ze strachu před dalším nárůstem nacionalismu postupně přistoupí k uspořádání dvou referend, které ji mají vyřešit.

První z referend o devoluci neskončilo sice úspěchem, ale další události, které následovaly během vlády Margaret Thatcherové, výrazně posílily nacionalistické tendence ve Skotsku. Premiérka se pokoušela prosadit svou ekonomickou vizi zeštíhlování státního sektoru a privatizace průmyslu, což vyvolalo v průmyslovém Skotsku vlnu nevole, do značné míry způsobené faktem, že se tamní obyvatelé dlouhodobě neztotožňují s konzervativní politikou, která jim v tomto období byla vnucována, a mají pocit, že vláda nereflexuje přání skotského lidu.

Ve druhém referendu již dojde ke schválení devoluce a následně vzniku skotského parlamentu s jasně určenými pravomocemi vůči pravomocím ponechanými centrální londýnské vládě. SNP má od začátku v nově vzniklém parlamentu dobré výsledky v průběhu voleb a roku 2007 se stává jejich vítězem, díky čemuž sestavuje menšinovou vládu vedenou populárním Alexem Salmondem ve funkci prvního premiéra a zahajuje kampaň s cílem znovuotevřít otázku devoluce a dovést zemi k referendu, které by rozhodlo, zda by mělo dojít k rozšíření pravomocí skotského parlamentu či k secesi Skotska ze Spojeného království a tato kampaň probíhá až do dnešních dní.

Pokud se týče vlivu ekonomické prosperity či úpadku na vývoj skotského secesionismu, srovnáním jednotlivých zkoumaných období můžeme dojít k závěru, že jde do značné míry o určující faktor. Dokud zde existovaly jasné ekonomické zisky v rámci existence Skotska uvnitř Spojeného království, projevují se zde jen malé tendence tuto unii opustit. Toto je patrné již v průběhu 18. století, kdy kromě povstání

katolických horalů ze Skotské vysočiny, nedochází k velkým projevům nevole vůči setrvání Skotska uvnitř Spojeného království, což je situace, jež přetrvává až do druhé poloviny 19. století.

Obecně se dá říci, že se Skotsko těší po většinu 19. století ekonomické a finanční prosperitě, kterých se mu dostává díky přístupu na trhy uvnitř obrovského britského impéria a industriální revoluci, která pozvedla tamní průmyslovou výrobu. Problémy skotského hospodářství se začínají projevovat na přelomu 19. a 20. století a spolu s nimi také první pokusy o zisk určité autonomie Skotska v rámci Spojeného království, tak aby mohlo lépe a efektivněji spravovat své záležitosti. Tyto snahy ustupují do pozadí díky první světové válce, ale s poválečným poklesem výroby a postupně sílící hospodářskou krizí, začíná skotský nacionalismus znovu sílit a jedním z jejích důsledků je vznik SNP.

Nejlépe je vliv ekonomické situace na nárůst secesionistických tendencí vidět na přelomu let 60. a 70., kdy se opět projevuje hospodářský pokles ekonomicky vyčerpaného poválečného Spojeného království, jež je nicméně tentokrát provázen nalezením ložisek ropy v Severním moři, z nichž většina se nachází u skotských břehů. Tato událost dodává skotskému secesionismu výrazný impuls, neboť představuje zdroj značných potenciálních příjmů a ekonomickou výhodu pro případný nově vzniklý suverénní skotský stát.

Také v současné debatě rezonuje téma možné ekonomické prosperity Skotska, kdyby se stalo suverénním státem, a SNP sama vydává četné dokumenty, které by měly podpořit vizi soběstačného ekonomicky soběstačného Skotska, které má plnou kontrolu nad příjmy a výdaje na svém území a to včetně příjmů z již zmiňovaných ropných nalezišť.

Pokud se týče blízké budoucnosti Skotska, to bude záviset na výsledcích hlasování v referendu o nezávislosti roku 2014. Vliv zde jistě bude mít celá řada faktorů. Dle vývoje skotského secesionismu tak jak byl nastíněn v předcházejících kapitolách se zdá velice pravděpodobné, že jednu z nejzásadnějších rolí bude hrát aktuální ekonomická situace ve Spojeném království a v samotném Skotsku a to zda se SNP podaří přesvědčit voliče,

že samostatné Skotsko dokáže platit všechny své výdaje a případně dokonce z nezávislosti profitovat. Politické faktory budou hrát také svoji roli, neboť skotský i britský parlament mají v době před hlasováním v roce 2014 ukázat, že právě oni jsou kompetentnější institucí, která by měla Skotsku vládnout. V případě britského parlamentu bude také dost záležet, zda vládnoucí strana a její politika má silnou podporu mezi skotskými voliči a jejich spíše sociálně demokratickým uvažováním.

Ať již samotný výsledek dopadne jakkoliv, vítězem je prozatím Alex Salmond se svou stranou, neboť právě on dovedl Skotsko k dlouho očekávanému hlasování, kdy sami Skoti rozhodnou o svojí budoucnosti a udržuje téma samostatného Skotska v samém středu zájmu politických debat ve Spojeném království, z čehož může Skotsko profitovat i v případě, že nedojde k jeho secesi.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Begg, H. M. — Stewart, J-A. (1971). The Nationalist Movement in Scotland. *Journal of Contemporary History*. Vol. 6, No. 1, s. 135–143+145–152.

Boardman, Steve — Bown, Michael (2007). Zachování a obnova: Pozdně středověké Skotsko. In: Wormaldová, Jenny ed., *Dějiny Skotska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 66–88.

Brancati, Dawn (2006). Decentralization: Fueling the Fire or Dampening the Flames of Ethnic Conflict and Secessionism?. *International Organization*. Vol. 60, No. 3, s. 651–685.

Buchanan, Allen (1997). Theories of Secession. *Philosophy & Public Affairs*, Vol. 26, No. 1, s. 31–61.

Burrell, Sidney A. (1955). The Scottish Separatist Movement: A Present Assessment. *Political Science Quarterly* Vol. 70, No. 3, s. 358–367.

Cameron, Ewen A. (2010). *Impaled Upon a Thistle. Scotland Since 1880* (Edinburgh: Edinburgh University Press).

Cowan, Edward J. — Finlay, Richard (2000). *Scotland Since 1688: Struggle for a Nation* (London: CICO Books).

Dawisha Adeed (2002). Nation and Nationalism: Historical Antecedents to Contemporary Debate. *International Studies Review*, Vol. 4, No. 1, s. 3–22.

Donnachie, Ian – Hewitt, George (1989). *A Companion to Scottish History*. (London: B T Batsford Ltd).

Fiala, Petr – Mareš, Miroslav – Strmiska, Maxmilián (2003). Organizace etnických menšin a prosazování jejich zájmů. In: *Sociální studia, Brno: FSS MU, 2003, roč. 9, č. 1, s. 65–85*.

Finlay, Richard (2003). *Modern Scotland 1914 —2000* (London: Profile Books).

Finlay, Richard (2007). Neklidné století: Skotsko po roce 1900. In: Wormaldová, Jenny ed., *Dějiny Skotska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s 192–214.

Forsythová, Katherine (2007). Počátky: Skotsko do roku 1100. In: Wormaldová, Jenny ed., *Dějiny Skotska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s 11–36.

Gellner, Ernest (2002). *Nacionalismus* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

- Hanham, H. J. (1969). *Scottish nationalism* (London: Faber).
- Hassan, Gerry (2011). Anatomy of a Scottish Revolution: The Potential of Postnationalist Scotland and the Future of the United Kingdom. *The Political Quarterly*, Vol. 82, No. 3, s. 365–378.
- Henderson Scott, Paul (2003). *Scotland Resurgent* (Edinburgh: The Saltire society).
- Heywood, Andrew (2004). *Politická teorie* (Praha: Eurolex Bohemia).
- Heywood, Andrew (2005). *Politické ideologie* (Praha: Eurolex Bohemia).
- Johnson, Paul (1995). *Dějiny anglického národa* (Řevnice: ROZMLUVY).
- Kearton, Antonia (2005). Imagining the ‘Mongrel Nation’: Political Uses of History in the Recent Scottish Nationalist Movement. *National Identities*. Vol. 7, No. 1, s. 23–50.
- Levy, Roger (1990). *Scottish nationalism at the crossroads*. (Edinburgh: Scottish Academic Press).
- Marr, Andrew (2008). *A History of Modern Britain* (London: Pan Macmillan Ltd).
- Mason, Roger (2007) Renaissance a reformace. In: Wormaldová, Jenny ed., *Dějiny Skotska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 87–113.
- Pittock, Murray (2008). *The Road to Independence? Scotland Since the Sixties* (London: Reaktion Books).
- Rosůlek, Přemysl (2007). Národy, nacionalismus a teorie secese. In: Rosůlek, Přemysl a kol., *Politická filozofie: Aktuální problémy* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 63–88.
- Stringer, Keith (2007). Vznik národního státu: 1100-1300. In: Wormaldová, Jenny ed., *Dějiny Skotska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 37–65 .
- Sunter, Roland M. (1976). The Rise of Scottish Nationalism in the Nineteenth Century. *International Review of Scottish Studies*. Vol. 6, s. 14–26.
- Williamson, Kevin (2009). Language and culture in a rediscovered Scotland. In: Perryman, Mark ed. , *Breaking up Britain: Four nations after a Union*. (London: Lawrence & Wishart), s. 53–67.
- Wood, John R. (1981). Secession: A Comparative Analytical Framework. *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique*. Vol. 14, No. 1, s. 107–134.

Wormaldová, Jenny (2007). Sebedůvěra a rozpaky: 17. století. In: Wormaldová, Jenny ed., *Dějiny Skotska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 114–141.

Prameny a internetové zdroje

Black, Andrew (2013). *Q&A: Scottish independence referendum* (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-13326310>, 20. 4. 2013).

Encyclopedia Britannica (2013). *Scotland* (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/529440/Scotland>, 18. 3. 2013).

Hirt, Tomáš (2007). *Přehled základních tezí modernistického pojetí nacionalismu* (<http://antropologie.zcu.cz/prehled-zakladnich-tezi-modernistickeho-pojet>, 14. 3. 2013).
Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého (2013).

Johnson, Paul – Phillips, David (2012). *Scottish independence: the fiscal context* (<http://www.ifs.org.uk/bns/bn135.pdf>, 24. 4. 2013).

National Archives of Scotland (2009). *Declaration of Arbroath* (<http://www.nas.gov.uk/downloads/declarationArbroath.pdf>, 11. 3. 2013).

Rivera, Luis (2013). *Scottish Devolution: A Historical and Political Analysis* (<http://www.loyno.edu/~history/journal/1998-9/Rivera.htm>, 10. 4. 2013).

Scottish Executive (2007). *Choosing Scotland's Future: A National Conversation* (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/194791/0052321.pdf>, 12. 4. 2013).

The Scottish Government (2012). *Agreement between the United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland* (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/0040/00404789.pdf>, 14. 3. 2013).

The Scottish Government (2013). *Scotland's Balance Sheet* (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/0041/00418420.pdf>, 17. 4. 2013).

UNDP (2013). *Understanding Decentralisation* (<http://hrba.undp.sk/index.php/terms-and-concepts/understanding-decentralisation>, 16. 3. 2013).

8. SUMMARY

The thesis deals with the current debate in the United Kingdom about the possibility of Scottish independence after the referendum in 2014 and with character and history of the secessionist movement in Scotland as a whole. By using the comparison of the chosen time spans it tries to find main features that play significant role in the rise of secessionistic tendencies in Scotland since the first half of the 19th century.

The theories of secession speak about 5 preconditions for the existence of secession in the country. The geographical ones, the psychological ones and the social ones are mentioned in the Scottish context in the first chapters of the thesis as well as the short outline of the history of relations between England and Scotland where we can find some events which still have their relevance in the nationalism of today.

In Chapter four each several periods of secessionism are analyzed. There is the focus on the factors of economic situation in the country and the country's political environment as they seem to be the most significant predispositions of the surge of nationalism and secessionism adopted in Scottish society. From the analysis of the waves of Scottish secessionism we can see the influence of the political situation in the United Kingdom, the way it is received in the Scottish society and if it reflects its opinion, can be strong. The economic factor has proved very important for the increase of tendencies of secession because every financial and economic crisis can affect the relationships between the states within the union severely, if some of them feels harmed more than the other. The obvious economic advantage can fuel the same tendencies as well in case the state within the union has the feeling he does not get enough of the revenues back from the central authority.

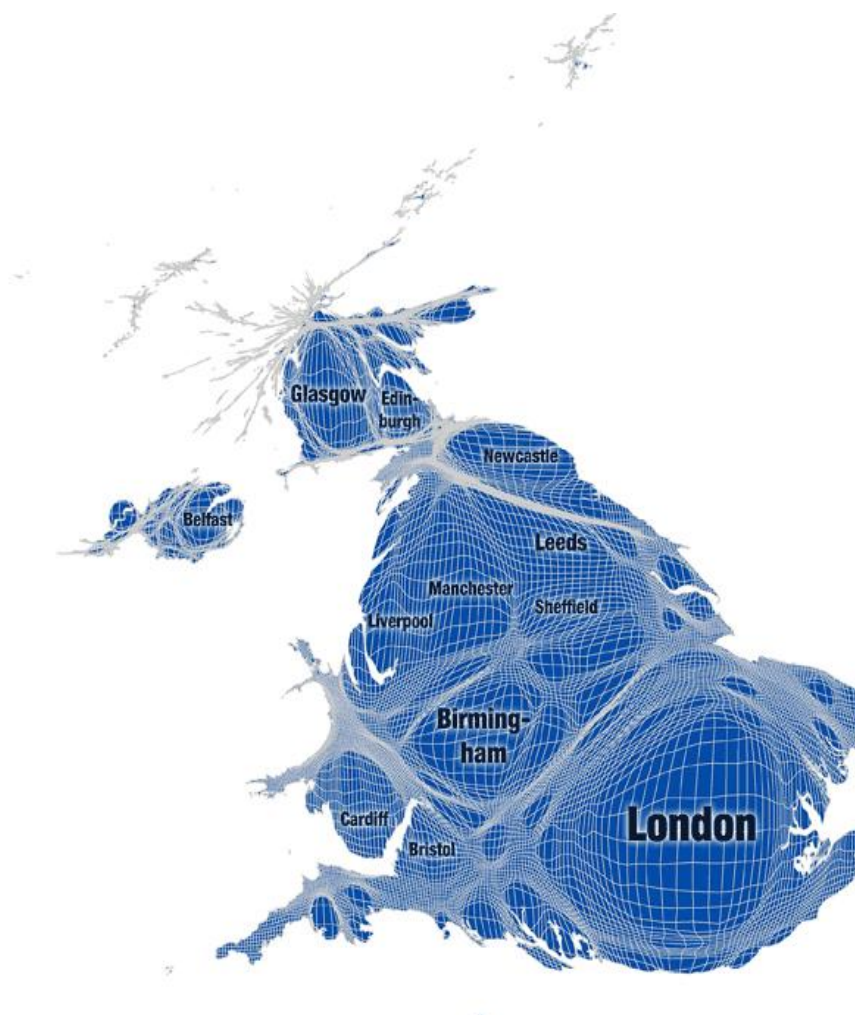
Chapter 5 deals with the current situation in the United Kingdom regarding the debate of the referendum on independence planned for 2014.

9. PŘÍLOHY

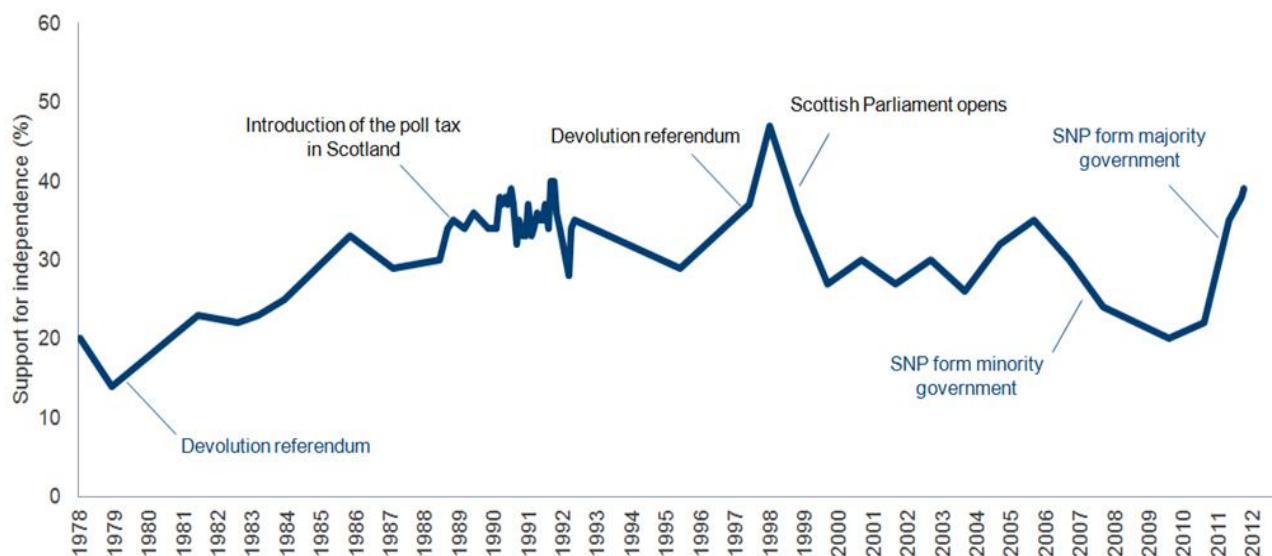
1. Mapa znázorňující Spojené království Velké Británie a Severního Irska

(zdroj: <http://www.maps-of-britain.co.uk/images/map-scotland.gif>)

2. Mapa Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku deformovaná podle hustoty populace v jednotlivých oblastech ukazuje jasnou populační převahu Londýna a jihozápadní Anglie nad zbytkem státu.

(zdroj: <http://www.telegraph.co.uk/education/educationpicturegalleries/6254582/Population-atlas-map-of-the-world-showing-population-density-in-each-country.html?image=1>)

Data collected by Ipsos MORI (previously MORI). Fieldwork conducted face-to-face or by telephone among 1,000 Scottish adults per wave. Please note, data from 1999-2008 comes from the Scottish Social Attitudes Survey, conducted face-to-face among 1,200-1,500 Scottish adults.

Ipsos MORI

3. Graf ukazující podporu skotské nezávislosti ve výzkumech veřejného mínění v průběhu let 1978-2012

(Zdroj: http://www.ipsos-mori.com/Assets/Images/Scotland/scotland_independence_35_year_trend-lrg.gif)